

REVISTA

SOCIETĂȚEI CORPULUI DIDACTIC DIN JUDEȚUL NEMȚU

APARE ODATA PE LUNA

Anul II.   PIATRA-N. 15 Iunie 1898   No. 9—10

CHESTIUNI ASTRONOMICE

Revista noastră, având de scop tratarea nu numai chestiunilor curat scolastico-didactice, ci și *vulgarizarea științei* atit pe cît modestele ei mijlôce o ajută, și, acêsta cu atit mai mult, cu cît ea e servită mai ales pentru învățămîntul rural, unde se știe, că *învățătorul* din multe pricini social-economice nu pôte fi pus în curent cu tot ce se scrie în descoperi, invențiuni și progrese științifice, ne propunem, din când în când, a trata și cîte o chestiune științifică, ca în cazul de față.

Se știe, că după cum ori-ce raționament drept este un raționament științific, tot așa, și ori-ce cunoștință exactă este o știință.

Intre aceste științi este și *astronomia*. Ba încă ce e mai mult, astronomia este acca știință generală, care îmbrășoșează universul întreg, fără de care, n'am ști macar unde trăim.

Cu tôte că astronomia a fost studiată din timpurile celo mai vechi, cu tôte că acêsta știință a ajuns a fi în stare să calculeze greutatea lumilor, inaccesibile, descoperindu-le și constituția lor fizică și chimică, cu tôte că a fixat trecutul și prevede viito-

rul, cu tóte că stăpânesce atit timpul cit și spațitul, totuși in timpii din urmă a făcut progrese însemnate, atit de răpedi și surprindétóre, in cit remăi uñit de laboriósá eí lucrare.

De sigur, că aceste studii făcute de diferiți astronomi, se referă la *sistemul nostru solar*, adică asupra celor *opt planete* cu a lor *sateliți*, care tóte se învrtesc in jurul *sórelui* ca centru.

Nu ne vom ocupa, de cit cu cele din urmă studii făcute asupra planetelor. *)

Planeta *Saturn* este a doua in mărime. Se vede, une-orí, cu ochii liberi cu tótă depărtarea. Globul lui Saturn este străbutut de niște bande prevédute cu pete. S'a constatat că saturnul n'are numai un *inel*, ci mai multe. La observatorul din Lussinpicolo, in Istria, d-na Manora și d. Leo Brenner au observat acésta după cum și profesorul Schaeberie din Statele-Unite. Inelele aceste sunt variabile și se schimbă după atracția celor 8 satiliți, ce se învrtesc in jurul acestor planete.

Planeta *Jupiter* este cea mai mare. Observațiile dovedesc că este in starea lui premordială, in formația lui, că nu este solid, ci gázos sau licvid. Fiind un ocean imens de substanțe calde necunoscute, la suprafață se forméză insule și e străbătut de curențe est-vestice—*Gulfstreams*—unele lângă altele. Bandele își schimbă colorile. Cea de la 10—20 grade de latitudine australă observată de 2 ani, este de colóre roșietică, iar cea ecvatorială este trandafirie. Acuma însă devine palidă de tot, putându-se greu observa, transformându-se probabil într'o insulă sau prim continent de mărimea Australiei.

Fotografiile *lunei* cit și a *cerului* se lucréză cu repediciune. Cele 17 observátóre din lume, cred, că vor duce la un bun sfirșit lucrările lor, cu tóte obiecțiunile lui Camille Flammarion.

In anul 1896, grupul de planete, care gravitézá in jurul

---

*) . Ultimele progrese ale Astronomiei de *Percival Lowell*.

lui Martie și Jupiter s'a sporit la 23 de astre noi, numărul asteroizilor la 427.

De și orbitele lor n'aũ fost încă bine calculate, totuși se lucrăzã cu multã activitate la observațiile lor de câtrã M. Charlois din Nisa și Max Wolf din Heidelberg.

S'a descoperit, cã pãmîntul are o *nouã mișcare*. Pentru a vedea, care e acęsta, trebue sã enumerãm pe cele 11 de mai înainte :

1) Rotațiunea zilnică în jurul axei, în 23 ore și 56 m.; 2) revoluția anuală în jurul sórelui în 365 zile și $\frac{1}{4}$; 3) precisiunea echinoxelor în 25765 ani; 4) mișcarea mensuală a pãmîntului în jurul centrului de gravitate al grupului pãmîntului; 5) nutațiunea cauzată de atracția lunei în 18 ani și $\frac{1}{2}$; 6) variațiunea seculară a oblicităței eclipticului; 7) variațiunea seculară a excentricității orbitei pãmîntesci; 8) deplasarea liniilor apsidelor în 20.000 ani; 9) perturbațiile cauzate de atracția vecinic schimbătoare a planetelor; 10) deplasarea centrului de gravitate a sistemului solar, în jurul căruia se învêrtesce anual pãmîntul, centru determinat de pozițiile variabile ale planetelor; 11) translația generală a sistemului solar spre constelația lui Hercule—și a *două-spre-zece* mișcare e a polului pãmîntesc, care face sã varieze neconținut latitudinile.

Observațiile atât din Europa cît și din Statele-Unite au constatat cã extrimitatea axei de rotațiune a pãmîntului se deplasezã în jurul unei pozițiuni mijlocii, în chip neregulat, într'o oscilație ce nu întrece 0"56 sau 17 metri.

Planeta *Martie*, însă, a atras curiositatea astronomului Percival Lowell asupra căreia a făcut cele mai complete studii până acum.

Cea întâi constatare o găsim în afirmațiunea unei vieți inteligente.

Dacă luna, cu tóte cercetările prin cele mai puternice te-

lescópe, n'arată posibilitatea unei vieți precum o înțeleg naturalistii, apoi nu tot așa se întâmplă și cu Martie.

Martie, fiind planeta cea mai apropiată de pământ și cu toate că ocupă niște condițiuni defavorabile observațiilor astronomilor prin faptul, că numai la 15 ani se arată odată deplin deasupra orizontului, când prin strălucire se asemănă cu Jupiter și se apropie mult mai mult de noi, Lowell prin 917 hărți ale discului său și prin alte observațiuni, admite o viață, dar nu strict omenească. Mediul fiind deosebit, natural că ființele trebuie să îmbrace alte forme ca pe pământ.

Studiând condițiunile fizice și recunoscând că nu sunt defavorabile unei vieți și având în vedere și observațiile Chaldeilor, ale Egiptenilor, a lui Kepler basat pe ale lui Ticho-Brahe a dedus atât lumina cât și căldura ce se împrăștie pe Martie, care e rotațiunea și revoluțiunea lui esactă, care e pozițiunea polurilor în jurul cărora se ved două puncte albe numite *tichii polare*, că are 4 anotimpuri: iarna 147 zile, primăvara 191, vara 181 și toamna 149 în emisferul borial.

Dovedesce apoi, că Martie ca și pământul în starea haotică a avut aciași stare de fusiune și că răcirea lui Martie a fost mai înainte de cât a pământului.

Atmosfera, cu toate gazurile ei, având o rarifracție mult mai mare ca pe pământ, are ca consecință, un timp vecinic rumos, ploia și zapada fiind aproape, afară de poli, necunoscute, vânturile abia simțite și punctul de fierbere a apei mai jos de 100 c. gr. la 53°.

Dovedirea existenței aerului și apei în Martie, a mărilor la poluri comunicând între ele prin 183 canale transversale *artificiale* în direcțiune de la Sud către Nord și a altor fapte, arată existența unor întinderi acoperite cu vegetațiuni provenite prin aceste canale de irigațiune ce denotă și existența unor ființi inteligente.

Având în vedere, volumul acestei planete cum și forța de atracțiune, aplicând formulele necesare, deduce că greutatea corpurilor de pe Martie trebuie să fie de trei ori mai mică de cât pe pământ și deci de trei ori mai ușoare, rezultând de aici că aceeași cheltuolă de forță musculară poate produce de trei ori mai multă muncă.

Locuitorii lui Martie pot fi de trei ori mai mari de cât noi fără a simți vre-o greutate de stat în picioare, de óre-ce gambiile au de susținut o greutate de trei ori mai ușoră ca a noastră.

Ținerea pe picioare atárnând de la dimensiunile múschilor transversali, oi ar trebui să fie de trei ori mai lungi și de 27 de ori mai puternici de cât ai noștri și deci ar putea să facă o muncă de 27 ori mai mult de cât ai noștri.

Găsind că forța locuitorilor de pe Martie fiind de 50 ori mai mare de cât a noastră, arată posibilitatea dezvoltărilor fizice.

În privința intelectuală, presupunându-i înzestrați cu același facultăți ca ale noastre, ei trebuie să fie mult mai învęțați ca noi, fiind mult mai vechi chiar, căci Martie, fiind mai mic de cât pământul, a trebuit să se răcescă mai de grabă și deci viața posibilă mai de mult.

Acésta cu atât mai mult, cu cât Martie fiind mai bătrîn de cât pământul, are continentele nivelate, oceanurile aprópe secate, el este în declinul seu, intrat în períodoa pacnică a existenței sale.

Viața fiind mai veche, progresul de sigur e mai înaintat.

Dacă canalurile de comunicația apei între poli sunt *artificiale*, apoi de sigur că ființele vețuitóre trebuie să fie de o inteligență superióră nouă, presupunënd că starea social-culturală trebuie să fi trecut de mult peste descoperirea căilor ferate, telegrafului, telefonului etc, cum și peste tóte formele noastre economic-politice, pentru ca să ajungă în acea epocă în care resbóiele să nu mai fie, diferendele internaționale să nu se mai reguleze prin puterea celui mai tare.

În scurt, admite o civilizație mult mai veche și mai perfectă de cât a noastră care e în copilăria ei.

Arată, că omul care se intitulează rege al creațiunii, nu e pe glob de cât o ființă-accidentală, care se putea foarte bine să nu să producă.

Că, având un organism fizic cu totul departe de a fi perfect, a ajuns ceea ce este numai prin spiritul lui, căci foarte bine să putea ca ori-ce șopirlă sau ori-ce bactrician să-i fi luat locul sub acțiunea unor anumite condițiuni fizice.

Și că, în baza acestor legi, putem foarte bine admite că și pe Martie, un organism ore-care să fi evoluat în așa fel, în cât să-l fi lasat pe om cu mult în urmă.

Resultând din toate acestea, că omul nu e ultimul cuvânt al creațiunii, de ore-ce pe Martie poate să fie și alte ființe mai superioare de cât nouă, cari ne-am perfecționat și ne vom perfecționa într'un viitor incalculabil, conchide Lowell, că în evoluția universului, omul este un ce neînsemnat și că trebuie să împartă și cu alții regalitatea ce ș'o atribue cu atita îngînfare și egoism.

G. Simionescu

Capacitatea intelectuală a femeii

(*Michel DELINES*)

Pentru a cunoște capacitatea intelectuală a femeii trebuie a studia creerul său comparându-l cu creerul barbatului. De mai mulți ani se ved anatomistii și fiziologii cei mai distinși dirijând cu predilecțiune cercetările lor în această parte.

A fost rezervat unui tiner învățat rus, profesorul Darkhevitch, care s'a ocupat în special de acest studiu comparat, de a ajunge la

o soluțiune definitivă. În o conferință, pe care a făcut-o acum în urmă la adunarea anuală, a *societății medicilor alieniști*, din Moscova, științificește arată egalitatea capacității intelectuale la amândouă sexele.

Profesorul rus pune clar cestiunea: *Organizațiunea femeii prezintă ea condițiuni, care o fac necesarmente mai puțin capabilă dezvoltării intelectuale de cât barbatul?*

Uritorii de femei au triumfat totdeauna până aci, evocând în favoarea lor, inferiorității femeii, faptul următor, de altmintrelea incontestabil: „creerul barbatului cântăresce în mijlociu de la 130 la 135 grame mai mult ca creerul femeii“.

Celebrul anatomist Bischoff, în tratatul său asupra greutății creerului bărbatesc, dăce textual: „Nu se poate nega, că barbatul pretutindene și totdeauna s'a distins prin o mai mare inteligență și o mai mare capacitate intelectuală, de cât femeia, cum chér creerul barbatului totdeauna și pretutindene a avut o greutate mai ridicată de $\frac{1}{9}$ — $\frac{1}{12}$ de cât creerul femeii.“

Un alt anatomist constată o mare diferență între creerul barbatului și acela al femeii; însă el remarcă, că cu cât rasa este mai mult civilisată, cu atât mai mult această diferență se accentuează; astfel la Australieni capacitatea craniénă a barbatului întrece de 107 centimetri cubi pe a femeii, la vechii Egipteni, mult mai civilizați de cât sălbaticii Australiei, această diferență este de 137 centimetri, în timp ce la Parisieni ea atinge 222 centimetri cubi.

Aceste fapte, constatate prin știință, au ele însemnatatea pe care le-o atribue uritorii de femei? Dl. Darkchevitch o contestă, și cu ajutorul unor solide argumente.

Omul, dăce el, este incontestabil cel mai inteligent dintre ființele însuflețite: așa dar, dacă greutatea creerului ar da măsura dezvoltării intelectuale a individului, greutatea creerului omenesc ar fi superioară greutății creerului tuturor animalelor, și această făcă excepție.

Dar, iată ceea-ce noi vedem examinând tabloul următor a greutăților absolute a creerului la diferite animale și la om:

Mâța 28 grame, cânele 80 grame, óea 120 grame, leul 250 grame, gorilul 400 grame, boul 500 grame, calul 650 grame, omul 1360 grame, balena 2800 grame, și elefantul 4600 grame.

(Va urma)

Smaranda G. Gosmovici
Tg. Némțu

Indreptarea calendarului din punct de vedere economic.

Am primit la staț.unea udometrică din Climescî, o broșură intitulată „*îndreptarea calendarului din punct de vedere economic*“, datorită D-lui St. C. Hepites, neobositul director al institutului meteorologie din Bucurescî. Autorul în acéstă broșură arată importanța îndreptăreii calendarului nostru.

În scurt voiu face cunoscut cititorilor ideile din acea broșură. Acéstă o fac în scop ca acóle idei să se răspândiască cit mai mult, să nu fie streine acelor dintre colégi carî n'aũ ocașie a le cădea în mână acéstă broșură.

Relașionile nóstre cu apusul se înmulțesc din ce în ce și acéstă nu se face dór de sburdăciune ci de nevoie din cauza intereselor ce avem.

Prin aceste relașioni popórele își împrumută ce au mai bun din obiceiurile lor.

Ast fel s'aũ împrumutat măsurile metrice așa se vor împrumuta măsurile pentru valori și timp. Se știe că dintre tóte statele Europei, numai Românii, Rușii, Grecii și încă cîte-va nașioni din peninsula balcanică urmãm calendarul Iulian (stil vechiũ) pe când apusul urméză calendarul Gregorian (stil nou).

Ori-cine știe că între aceste 2 calendare e diferenșă de 12 zile, adecă dacã la noi e 8 Mai la cele l-alte popóre e 20 Mai.

La 1900 diferenșă între aceste 2 calendare va fi de 13

zile și acesta din cauză că anul 1900 la noi e bisectil (366 zile) pe când în calendarul Gregorian e an ordinar. Acastă diferență va tot crește și va veni odată vremea ca în luna Iulie se fie iarnă, iar nu vară.

Diferența între aceste 2 calendare provine din faptul că calendarul Iulian e botezat pe o valoare neexactă a duratei de revoluțiune a pământului în jurul sórelui.

Nici un învățat până astă-đi n'a putut dovedi esactitatea calendarului Iulian.

Dacă noi urmăm un calendar și apusul un altul, când avem relațiuni comerciale cu streinătate tot d'auna comercianții cad în greșeli și confusiuni în ce privesce data primirei ori predărei mărfurilor.

Din punct de vedere economic reesă că trebuie să primim calendarul Gregorian; dar chiar din punct de vedere științific trebuie să-l primim căci n'ar fi rușine să urmăm noi unui calendar greșit?

Calendarul nostru a fost botezat, ortodox și cel Gregorian, catolic și prin urmare dacă noi vom adopta pe acest din urmă o să devenim catolici, ție unii și asta se potrivește ca nuca 'n perete. Dacă căile ferate, poșta și telegraful, institutul meteorologic al României, etc. urmază calendarul Gregorian, apoi acestea sunt instituțiuni catolice?!

Să vede că și biserica noastră se opune la primirea calendarului Gregorian cu tóte că ortodoxi că Ion Ghica, Bacaloglu, Gogu și Episcopul Melchisedec au demonstrat în de ajuns că formarea calendarului e cestiune pur astronomică.

Din punct de vedere economic și științific primind calendarul Gregorian nu se aduce nici o jicnire bisericeii ortodoxă.

T V Ungureanu
Climești

Proverburî, locuțiuni proverb. și fel de fel de idiotisme. cu explicațiuni necesare

(Urmare)

XL. Bat.

70. *Omul bat câne turbat*, se ȳice de omul hărtăgoș la beție (ebrietas mater vitiorum)

71). *Dacă toți ȳic, că ești bat culcă-te*, adică ar fi vorba de cedat, când veȳi, că toți sar asupra'ti.

XLI. Băț.

72). *A venit cu bătu în mână*, adică era așa de sêrac atunci.

73). *Bățu 'n mână și p'icî mi'i drumu*, adică n'am nici o po-
jijie ca alții, ca să fiu mai reținut în loc.

74). *Vorbesc tot de a bătu*, se ȳice de acel, care caută nu-
mai de cât ciondănelă și chiar bătae.

75). *De-o asvirlitură de băț*, se ȳice de un loc foarte apropiat.

76). *Bățu are două capete*, răspuns celui, care te amenință cu
bățul, că e un capet și pentru el, să'l bați.

XLII. Bâja.

77). *Nu pune mâna, că'i bâja*, adică să nu te atingi de luc-
rul, ce ți 'l arată, că'i oprit, că'i așa de oprit și rău, de vei pune
mâna, că te frige în urmă mai rău ca focul în natură.

XLIII. Bâr.

78). *Eu ȳic bâr! ea face hâr!* alusiune la omul rău virit printre
cei mai bunî ca lupul virit printre oi.

XLIV. **Beiu.**

79). *Petrece cât un beiu*, adică petrece foarte bine.

XLV. **Bele.**

80). *Cade (chicà) bele*, adică fără să vrei, te amestecă într'o afacere și pe tine,—sEU nepoftit cine-va vine și te ține, trebuind să'l primesci.

81). *Mi-am găsit beléua*, adică ai vrea, să scăpi și nu poți, din ceea-ce te-ai virit tu singur.

82). *Betéua 'i gata*, adică m'am încarcat de bucluc.

83). *Popa bele*, se dice celui, de care nu poți scăpa.

XLVI. **Beție.**

84). *Omul la beție se cunoște (in vino veritas)*, se dice de acei care îmbătându-se se légă de ómenii și începe a'si da pe față inima pe cutare și de cutare.

85). *Am să trag o beție*, adică am să petrec, am să béu.

86) *Omul la beție cade în nebunie*, se dice de cel bat, care face la nădrăvăniă,

XLVII. **Bine.**

87). *Nu scie, ce să măz facă de bine*, se dice de cel, care are de tóte și face ceea-ce nu trebuie.

88). *Bine de bine, dacă nu!* se dice cui-va, de care vrei, să te asiguri, dacă se ține de vorbă, oră *dacă nu!* să scii.

89). *Primesce a-nume de bine*, adică ai pățit-o, de acuma primesce și tacă, ca cum ar fi bine, că ți s'a cădut;—sau e ceva bun și în modestie dicit, ca cum ar ține numai loc de bun.

90). *Binele fă 'l și 'l aruncă în baltă*, se dice celui, care póte făcând bine în:ăși aude de reu, că binele tot își are resplata lui.

91). *Ce'z bine, nu'z reu*, se încuragează cine-va dicitându'si,

când voesce, să facă ceva ca de bine și tot îi e frică.

92). *Fă bine, să'ți auți rău*, se ȳice nerecunoscătorilor la timp, care încă te critică pentru binele făcut.

93). *Trage de a binele*, se ȳice, când cine-va se pare mai întâi, că se face, că trage (bate) sau face ceva, că șuguesce, și când colo el este cu tot din a dinsul;—dat beției.

94). *Bine, rău, scie D-deu*, răspunde cine-va, când numai el scie, cât e de necăjit.

XLVIII. **Bir.**

95). *A dat bir cu străini*, adică a fost ca și străin, a fugit ne-a părăsit, ne-a tradat.

96). *Birul casei*, adică cheltuețele casei.

97). *Mi-am plătit un bir*, se ȳice, când ai făcut o cheltuělă grea, ce n'o faci în tot-dé-una.

XLIX. **Biserică.**

98). *Par' că'i în biserică*, adică așa tăcere mare.

L. **Bivol.**

99). *Nu's bivolul lui bezede*, se răspunde de cătră cel, pe care se lasă totă tréba, tot greul și pe altul mai nimic.

(Va urma)

George A. Cosmovici

Tg. Némțu.

Inclinațiunile simpatice. Sociabilitatea.

Se dă numele de inclinațiuni simpatice acelor inclinațiuni cari în mod natural ne fac a vroi binele altuia și chiar a i-l procura pe

cît ne e cu putință; a împărtăși bucuriele lor și a înjumătăți nece-surile lor.

O școlă filosofică contemporană a creat un căvînt nou pentru a defini aceste inclinațiuni: cuv. *altruism* și care însemnă iubirea de altul, după cum *egoism* însemnă: iubire de sine.

Aceste inclinațiuni sunt cu totul naturale, înăscute și socie-tatea se sprijină pe ele.

Omul este esențialmente sociabil „un animal politic“ cum îi di-cea Aristote adecă născut pentru societate.

Dacă aceste inclinațiuni ar fi o greșală a omului, el ar fi in-ferior animalelor. Sunt societăți animale, adevărate modcle de con-cordie și de armonie, unde fie-care are pentru a dice ast-fel, grijă de binele tuturor. Tótă lumea scie că, cămilele când pasc, pun santinelă dintre ele pentru a anunța trupa de pericol. In societatea păsierilor devotamentul este real și constant. Cîte odată chiar la animale se întilnesce, societăți mai restrinse, avënd o óre-și care analogie cu familia noastră și unde putem observa un perfect model de atașament reciproc.

Cu tóte acestea s'a pretins că omul a fost, din tóte animalele singurul care avu tristul privilegiu de a fi esențialmente și în mod exclusiv egoist.

S'a susținut chiar că devotamentul la el nu e de cît aparent și că simpatia este productul artificial al educațiunei.

Voiu căuta să stabilesc întăi existența inclinațiunilor simpatice.

Aceste inclinațiuni simpatice există și ele ne sunt înăscute, cu tóte părerile contrarie a filosofilor pesimiști care au susținut con-trariul. Printre ei găsim pe Hobbes, La Roehefoucauld, Pascal în acce-sele sale de mișantropie și J. J. Rousseau.

Hobbes susține că omul este esențialmente inimicul omului „un lup pentru om“.

Dacă în societate relațiunile s'au îmbunătățit, dice el, acésta da-torită unor convențiuni, pentru că s'a priceput în fine că a trăi în pace e mai bine de cît a se mânca unii pe alții.

La Rochefoucauld tot asupra acestui punct e admirabil ca subtilitate și răutate. El ne arată amorul propriu triumfând chiar din sacrificiele pe care le poate face și găsim plăcere pînă și în storkările pe care le face pentru a imita o desinteresare.

„Când se crede că omul părăsesce o plăcere, ȓice el, el nu face de cît o suspendă sau o schimbă ; și dacă pare învins, reapare cu mai mare forță pentru a se ridica“. „Toți caută de a fi fericiți“ ȓice la rîndul său Pascal, acesta e mobilul unic a tuturor acțiunilor lor, pînă și a acelor care se duc să se spînzure. Dacă li se obiecteză sacrificiul pe care-l fac de viața lor, acei ce se dedau îngrijirilor bolnavilor, acei care mor pe cîmpul de luptă, se respunde „Da, ei merg cu bucurie chiar la mörte...orî ce s'ar ȓice“.

— Ei bine, aceste tôte conțin adevăr în parte, un adevăr absolut chiar, afară de excesul ce se vede. Inșă a căuta *ce e adevăr, de drept*, în acest paradox, este a stabili în mod precis existența afecțiunelor desinteresate.

Natura voind a ne face să subsistăm, ne-a confiat grija de noi înșine și iubirea de sine ne-a fost dată pentru acesta. Inșă acesta nu probéză nimic contra existenței inclinațiunilor simpatice; căci afecțiunile desinteresate vin öre-și cum ca să ȓic așa a se hultui pe egoism și chiar a-l întrece; inșă nici odată nu s'a putut pretinde că ele ar fi exclusive, că ar constitui fondul naturei nöstre. Da, noi găsim chiar în sacrificiu și devotament, propria nötră satisfacțiune; găsim plăcere a ne devota pentru alții; natura voesce astfel și cu multă dreptate. Inșă dacă această plăcere n'a fost sperată, dacă n'a fost scopul acțiunei nöstre, probéză că acțiunea e desinteresată. Desinteresarea nu e de cît uítarea de sine pentru un timp și cu condițiunii determinate. Și dacă în acesta se găsesce plăcere, acesta probéză un singur lucru, adevă că sacrificiul stă în natura nöstră și respunde unei inclinațiunii tocmai ceea ce trebuia stabilit.

(Va urma)

D-șora Gracalescu

Tg. Némțu

Șcölele Normale

Am primit la redacție o broșură, analiză-critică, asupra „Proectului de lege al învățămîntului secundar și superior“, extrasă din ziarul „Opinia“.

Autorul e d. Gh. Ghibănescu eminentul profesor de limba română la șcöla normală „Vasile Lupu“ Iași.

Vederile sale largi și spiritul de pătrundere se vede în tot cursul acestui studiu.

Inchiind scrierea, d-sa termină: „Dacă toți legiuitcrii vor arata prudența și tactul d-lui Haret, siguri vom fi că efectele civilisătoare ale vremii se vor resimți mai curând.

„Proectul de lege (astă-zî devenit **lege**, not. red.) a d-lui Haret e o verigă însemnată din lanțul progresului culturii în țară la noi, căci e bine meditat și conștiincios înjghebat.“

Dar ceea ce ne-a frapat mai mult, e competența cu care d-sa tratază „șcölele normale“, capitol ce-l reproducem mai jos, mai ales, că tot în acest scop s'a pus în discutarea viitorului congres didactic, elucidarea importantei chestiuni: „*Unificarea șcölelor normale.*“

* * *

„Școlile normale sînt școli secundare cu caracter *special*. Potrivit *scopului* lor ele au și fost puse sub administrațiunea Direcțiunei I din minister.

Șcölele Normale au primit legiferarea lor în legea învățămîntului primar și normal primar din 1893 și 1896 a d-lui Take Ionescu și P. Poni.

Ca unele ce prepară corpul de învățători și institutori, ele au fost supuse inspecțiunei primare, și în special Inspectorul general al învățămîntului primar are și *trebuie* să aibă sub a sa privighere conducerea școlilor normale primare.

Din cauza acestei organisări și mai ales din cauză că situa-

ția școlilor normale era regulată prin legea învățămîntului primar și normal primar din 1893, d. Take Ionescu a crezut de cuviință a nu aminti de loc în proiectul său de lege al învățămîntului secundar despre școlile normale ca și despre seminarii, ceea ce face și d. Haret. Acesta *de fapt* era o lacună, căci școlile normale fiind școli secundare—de și speciale—urmasu a-și recruta corpul didactic după aceleași norme ca și celelalte școli secundare, și deci trebuiau amintite în legea organică a învățămîntului secundar.

Acastă lacună a îndeplinit-o urmașii d-lui Take Ionescu d-nii Poni și Haret.

În adevăr d. Poni în art. 54 din proiect legiferază școlile normale cuvînt din cuvînt cum a prevădut și d. Haret, care a copiat *ad-literam* în art. 50 din proiect, art. 54 din proiectul d-lui Poni.

Avem dar de-a face cu un fond comun de idei la amîndoi miniștrii liberali, căci de fapt unul și același a fost *inspiratorul* amînduror miniștrilor în această privință.

E foarte interesant a cunoștece origina școlilor normale primare, căci acesta e unul din capitolele cele mai importante ale pedagogiei românești. Mișcarea noastră pedagogică,—multă puțină cît am avut-o și o avem—stă strîns legată cu școlile normale primare.

Anton Velini și Tit. Maiorescu la Iași, Barbu Constantinescu în București și-au dezvoltat activitatea lor pedagogică ca profesori de școli normale. Iar în timpul nostru tot ce țara are mai de samă în pedagogie sînt profesorii respectivi de la școlile normale. Curentul pedagogic, care e ađi în țară se datorește impulsului dat de aceștia.

Origina școlilor normale e foarte modestă și isvorită din nevoile timpului; lustruirea însă a lor în starea cum le avem organizate ađi e datorită influențelor străine“.

Primii dascăli primari, cari i-am avut la şcolile de împărătească au eşit din şcola Vasiliană de la Iaşi, deschisă în 1829, şi din colegiul sf. Sava din Bucureşti.

Reglementul organic dispunea deschiderea de şcoli primare prin oraşe şi sate; In lipsa de personal primii profesori au fost elevii absolvenţi ai şcolii Vasiliane de la Iaşi. Starea acesta a dăinuit vre-o 24 ani.

Se vede însă că ródele n'au fost tocmai mulţumitoare, de ore ce cu sistema lancasteriană de şi se învaţa ceva carte, dar era próstă; iar cit de educaţie nu se făcea de loc. S'a simţit dar devoe ca la şcola Vasiliană de la Trei-Erarchi — unde profesorii erau pe materii ca la şcolile secundare de adă — să se adauge încă un an pentru acei tineri doritori de a îmbrăţişa cariera profesorală.

Acei elevi erau interni şi erau obligaţi a asista la şcola primară, făcând pe pedagogii şi primind în plus o mică cultură pedagogică-literară, pe care o preda un singur profesor — *Anton Velini*. Activitatea acestui prim pedagog a fost rodnică. El a publicat în 1860 un curs pedagogic, care şi adă ar face onóre unei catedre de a fi profesat. Velini era crescut în şcoala Germană şi a fost póte cel întâi care a răspîndit cultura pedagogică germană la noi în Moldova, înainte chiar ca Barnuţ să-şi fi desvolat cursul său de pedagogie la universitatea din Iaşi, publicat în 1870. Lui Velini i-a urmat la direcţiunea şcolii Vasiliane d. Tit. Maiorescu. Subt d-sa clasul pedagogic a luat o desvoltare mai mare; deja găsim doi ani în loc de unul; materiile încep a se înmulţi. Elevii acestei şcoli erau numiţi indiferent la oraş şi la ţară. Creangă, elev a lui Maiorescu în 1862, a fost institutor în Iaşi, pe cînd Alex. Nanu un absolvent din cei mai vechi, îl găsim institutor în Broşteni, Suceava.

Era şcola la începutul organisărei sale. Nu mulţi îşi puteau da sama atunci cam ce fel de şcolă ar fi o şcolă Normală. Mun-

tenia pe cît știm n'avea o asemenea școlă, în felul școlii Vasiliane de la Iași. Colegiul Sf. Sava pregătea pentru toate: profesori și institutori; iar școlile *catchete*, întemeiate *prin și după* regulament pregăteau pentru popie, nu pentru școlă.

Ast-fel era starea școlilor preparandiale în 1864, cînd vine legea învățămîntului. În mintea legiuitorului de atunci nu era bino definit ce era o școlă normală, căci copiindu-se legile franceze nu s'au avut de unde lua model. Franca pe atunci neavînd și dînsa școli normale. Germania din contra avea. Marele *Dистерweg* profesa deja la Berlin ca director de școlă normală încă din 1832, iar ca publicist discuta cele mai vitale chestiuni de școlă în faimósa sa revistă: *Fóia Renană*.

Că mișcarea pedagogică germană, de care se inspira Vellini, Maiorescu, Barnuț a fost străină legiuitorului din 1864 o că în art. 344 din lege să dispune:

„In orașele, unde vor fi mai multe școli primare urbane, consiliul permanent va determina una dintrînsele, care va servi de școlă primară „normală“.

Legiuitorul din 1864 nici bănuia că există la Iași o școlă preparandială, care de 8 ani de zile prepara pentru cariera dăscălăscă tineri, ce primeau o cultură teoretică pedagogică și una practică, de și mai mult pasivă.

Școlă Vasiliană de la Iași a mers înainte. Cursul anexat de pedagogie a mers crescînd. Din doi ani s'au făcut 3, apoi prin 1876 s'au rîdicat la 4. Tóte aceste schimburi s'au făcut încetul cu încetul, și sînt unii din profesorii școlei, care au apucat școlă normală din Iași cu 2 și 3 clase.

Prevederile legii din 1864 nu s'au îndeplinit. Nici o școlă primară urbană n'a fost transformată în școlă primară *normală*. Au trecut ani de-arîndul și prin inițiativa societății pentru învățătura poporului român, căreia Vodă Carol i-a donat 12.000 galbeni, s'au pus bazele unei școli normale în Bucureștii, apoi

s'au mai deschis altele în Ploeşti, Craiova, Tîrgu-Jiù, Birlad, Galaţi; tóte însă prin iniţiativă privată şi încetul cu încetul unele aũ fost luate pe sama statului, dar numai pe cale bugetară.

Cinci-spre-dece ani şcolile normale aũ vegetat; recrutarea profesorilor era întâmplătoare; salariile infime şi în mare parte diurne. Profesorii şcolilor normale erau mai reũ plătiţi de cît chiar înstitutorii!! Prin legea de recrutare din 1879 se stipulează *doi* ani de Universitate pentru căpătarea unei catedre la şcolile normale; prin legea salariilor din 6 Mart 1883 se regulează 280 lei leafa lunară întocmai ca la gimnasiile reale, seminariile curs inferior şi şcoli secundare de fete.

Pe nesimţite şcolile normale s'au consolidat; din 1883 s'a cerut concursul de admitere al elevilor în şcolă în locul recomandării prefectilor de judeţe, așa că erau puse pe adevărată cale de progres.

Fără a se sprijini pe un text de lege, ci mai mult duse de vremuri şi împrejurări şcolile normale create au servit la recrutarea personalului de învăţători, din ceia ce la început recrutaũ şi înstitutori.

Tot pe calea practică a satisfacerii unor nevoi urgente de a asigura şcolii primare urbane un corp didactic mai bine pregătit s'a creat şcolă normală de înstitutori întâiũ *pe cale bugetară*, iar nu legală.

D. D. Sturza a patronat această şcolă şi iată-ne deja în ţară cu două categorii de şcoli normale *ambele în afară de lege*, existînd numai *pe cale bugetară*. Considerentele bugetare au prevalat, şi au trecut apoi în legeşi cel întâiũ care a organizat şcolile normale a fost d. Take Ionescu în legea sa din 1893, şi apoi d. Poni în legea din 1896.

Cele două categorii de şcoli normale se consfinţesc definitiv prin art. 50 din proiectul d-lui Haret.

Ađi ne găsım în fața a două categorii de școli normale primare cu o ruptură în două în corpul didactic primar.

Intru cît se justifică această deosebire ?

Intăiū și intăiū declarăm că nici într'o țară din lume nu există două categorii de școli normale primare ; și nicăirea nu e legiferată ruptura în două a corpului didactic primar.

Caracterul școlii primare trebuie să fie unul și același ; de a da o cultură elementară la totalitatea fiilor țării. Această măsură socială a școlii primare cere să fie program unitar la țară și la oraș, indiferent de cum vor fi organizate școlile. Nu se va deroga de la principiu, dacă școlilor rurale li se vor da un *aer agricol*, iar celor urbane un *aer industrial*, după natura ocupațiunii locuitorilor de la sate și de la țiguri.

Unitatea școlii primare cere ca și corpul didactic să fie unul — indiferent de *salariū* ; — pregătirea lor va fi aceeași „căci și învățătorii și institutorii la isprăvitul cursului lor în școlă vor trebui să posedă *acelaș capital de cunoștinți, de vreme ce vor posedă aceleași materii*“ așa dice d. Sturdza în expunerea de motive a legii din 1887 (pag. 24).

De fapt așa este ; cu tótă diferența de cultură la primire, în 5 ani de școlă normală programele prevéd *cam* aceleași cunoștinți afară de l. latină. Disciplina pedagogică e *una și aceeaș* ; și tocmai dinsa este aceia care cîntărește în cultura unui învățator, iar nu cîte-va declinări și conjugări latinești ! !

În tóte țările sînt sate și orașe ; nicăirea însă nu s'a erijat p̀ncipiul ca săténul să învețe pe sătén ; orășanul pe orășan. Avem o țară prea mică ; orașele nóstre sînt încă mici și prea pline de străini, pentru a dice că n'avem nevoie ca amestecul dintre sate și orașe se nu se facă. El se va face în ciuda tuturor legilor nechibzuite. Sîntem toți fii aceleiași țări și ca atare dar neintemeiată este părerea de a izola în destinație pe sătén de orășén.

Mirarea noastră e și mirarea străinilor. Ne aducem aminte cu toții cum d. Jost în *Anuarul* învățămîntului primar din Franța se mira de cum nu se revoltă sătenii contra chipului cum sînt tratați în legile noastre!

Menținerea de școli separatiste în scop și recrutare într'un stat unitar democrat și constituțional e cel puțin o îndrăsnelă.

Din orî-ce punct de vedere am privi lucrul ne credem în drept a cere ca să se ștergă deosebirea ce există între categoriile de școli normale primare. Cerem o singură categorie de școlă normală primară pentru prepararea corpului didactic primar rural și urban. Romînul să se educă și să se instruiască prin romîn !

Se va dice de unii că elementele orășenești corup pe cele țărănești și că dar trebuie oprit acest contact. Argumentul e dacă nu ridicul, cel puțin imposibil. Ași vrea să vîd ministrul care ar legifera o lege generală, prin care s-ar opri contactul între săteni și orășeni; și totuși se face la legea învățămîntului; Orășanul e ciocoiu și strică pe sătén! Dar óre ađi nu se critică, și nu óre d. Haret e ministrul, care a aprobat un raport școlar — ce a făcut óre-care sgomot — că și fiul de țaran ajuns învățător se ciocoieste? Decî dar și acest argument e ridicul.

Noi avem nevoie de a ne forma ómenî destoinici pentru cariere, cu dor de muncă, cu dragoste de copii și școlă; indiferent dacă acei crescuți vor fi săteni sau orășeni; toți să fie romîni !

Ce adică mahalagiul din Tatarășî, orî din altă mahala a altuî oraș e așa de deosebit în vorbă, în port, în limbă, în credință, față cu săténul? Este el corupt, iar săténul virgin? N'au ei óre același mod de traî! Nu locuesc și unul și altul în colibe? nu mîncă prost? nu îndură nevoie? Pentru ce le-am creia drepturi deosebite?

Fatal locul, unde locuește cine-va înriurește mult asupra

destinatei sale. Cel nevoeș din Iași va avea mai multă înlesnire să învețe carte. Ficiorul de dascal din Iași poate ajunge pînă la universitate, ca și fata de popă; mai greu va fi de un ficior de dascal din Huși, sau din Bîrlad; iar cît cel de la țară nici nu se mai încapă vorbă! Asta e o urmare a înriurirei locului. A mai veni și a legifera că ești și oprit prin lege de a te ridica, înșamnă că separi națiunea în favoriți și păsuiți; ceia ce nu se iartă.

Și țeranul se cicoeșce prin cultură! Și e fatal să se ciociască, orî ce s'ar dice. Învătătorul e chemat a trăi alt-fel de cît părinții săi; el și familia lui va nutri alte aspirațiuni de cît cea a jitarului din sat. Omenia însă nu va lipsi de cît din sufletul celor neomenoși și de aceștia să ne ferim, iar nu de aceia că învățatul va fi orășan sau sătén! Apoi ce dreptate e, cînd unui element numeros de milioane, cum e țărănimea îi deschidi ca perspectivă modesta carieră de învățatorăș cu 90 lei pe lună în care se pierd atitea talente și spirite alese, pe cînd carierele înalte orășanești sint deschise orășenilor *cu* sau *fără* merite.

Supt raportul dar teoretic deosebirea, ce s'a stabilit de fapt între cele două categorii de școlî, nu se poate susține, și nu departe va fi și timpul cînd nu se va susține nici supt raportul practic.

Și iată de ce.

Legiuitorul de la 1893 ca și cel din 1896 au înțeles că nu e rău de a deschide o porțiță de trecere de la sat la oraș, după un anumit stagiul la țară. D. Take Ionescu pusese 10 ani, iar d. Poni numai 6 ani. Mai mult încă; ca urmare s'a trecut și un concurs în 1894 după care 18 învățători au trecut la oraș.

Sint 3 ani de cînd asemenea concurs nu s'a mai ținut și nici că se va mai ținea, deși legea îl prevede în mod obligator, căci în fiecare an pentru $\frac{1}{5}$ din locuri de la școlile urbane se va ținea concurs între învățători. De fapt pentru moment avem re-

mași în așteptare o sumă dintre absolvenții diplomați ai școlilor normale de institutori și institutore. A nesocoti un articol de lege, iar nu merge; care va fi acum chipul de salvat principiul salutar al legii? Calea s'a dat de către însuși D. Sturza. D-sa a scris în legea d-lui Poni un amendament, care ține că acei învățători cari vor avea 80 elevi în clas, vor avea la finele anului 180 lei bacșiș de la elevi. Anul acesta au primit bacșișul vre-o 30 de învățători, dintre care 2 din jud. Iași. Când vor fi localuri suficiente și bune vor fi mai mulți învățători cari vor primi acest spor de 180 lei lunar.

Calea această ne arată că statul va fi silit într'un viitor apropiat să înainteze pe loc în salariu pe învățătorii buni și cari au elevi mulți. Cei 180 de lei e numai un început; de la 15 lei pe lună spor se va cere 30 lei; apoi 50 de lei pe lună, și iată-ne dar fatalmente duși la aceia că o parte dintre învățătorii buni și harnici vor avea un salariu de 150 lei lunar—actuala leafă a învățătorilor de la școlile de aplicație.

Nu numai meritul va cîntări aici, ci și dreptatea. Pentru ce ași plăti cu 225 lei leafă unui institutor în Tirgu-Frumos și 90 lei leafă unui învățător în Podu-Iloaei, cînd și unul și altul fac aceeași treabă, și au *apropo* aceeași pregătire?

Pe de altă parte o dată cu sporirea în salariu a unora din învățători la limita de 150 lei, va veni în mod fatal că unii dintre absolvenții școlilor normale de institutori, negăsind pentru moment loc la școlile urbane cu 225 lei, vor cere loc la școlile primare rurale cu 150 lei lunar; și iată dar că apropierea se va face. Dar avînd drept de a fi permutat la oraș va atrage după sine ca și alt învățător din cei cu 150 lei lunar, dar fără brevet pentru oraș, să răvnească această trecere și chiar s'o merite de fapt. Pe lîngă acesta ar fi de dorit ca elementului femeiesc să i se facă un mai mare loc la școlile urbane, pînă la clasa 3-a, căci experiența cu femeile la orașe dă bune resul-

tate ; vor rămînea atunci atîția institutori bărbați, cam cîte locuri de directori vor fi la școlile de băeți, cam vre-o 250 ! Atunci va fi un curat lux să ții o școlă specială pentru pregătirea a 250 institutori, mai ales că pentru directorat ar trebui să se cêră și o anumită vrîstă ; vrîsta cere experiența și nu școlă primară este aceia care să n'aibă nevoie de experiență.

Eu așa vîd că se vor desvolta lucrurile și ca atare dar sprijinit pe un text de lege, care e mort în litera lui, dar trebuie să rămîe viū în spiritul său, cred că ar fi de dorit a se legifera un singur fel de școlă normală primară, iar nu două, cu o mai mare lărgire acordată femeilor în învățămînt, și cu o mai gospodărească recrutare a personalului de directori la școlile primare urbane de băeți.

Școlă Rurală

Lecțiuni de o ședința (de-un clas)

(ora 1—3 p. m).

Marți, 5 Maiu 1897—98.

Obiectele și timpul cît ține lecțiunea după orariu.

		Totalul minutelor
Facerea rugăciunei, inspecția curățeniei, apelul		10' + 5' înainte de 1
Clasa I.	Religiunea (12').	Intuiția (18').
		30'
„	II. Religiunea (12').	
		12'
	R e c r e a ț i e	
		5'
„	III. {	
„	IV. { Istoria (30').	30'
„	V. Istoria (18').	18'
	Corectarea caligrafiei (tôte clasele)	16'
		<u>Total 121' = 2 ore.</u>

La óra 1 fără 5' intru în școlă. Copii-mi sunt liniștiți în două sale de clas. (In sala I clasa I și II și în sala II cl. III, IV și V).

Intru în sala I (acolo am masă, scaun, registrele...). Copiții mă primesc sculându-se în picioare. Eu comand: *fața spre răsărit!* Rugăciunea . . . . . M. G. (cl. II). El ȃice Invierea lui Cristos. La... *loc!* Acum observ curățenia. Tu..., n'ai uitat să'ți speli mânele? Să ved. M . . . tu nu le-ai spalat de-ajuns. Dimineța să nu-mi mai vii așa. *Țos!* Copiții șed. Fac apelul nominal și răspund 13 copii în cl. I și 12 în clasa II.

Intru în sala II. Copiții mă primesc în acelaș chip, ca și cei din sala I. Comand: *rugăciunea*.... Ș. (cl. III). Ea ȃice Invierea lui Cristos. Fac inspecție la curățenie. Ie bine. *Țos!* Fac apelul nominal și răspund 7 copii în clasa III; 6 în IV-a și 7 în V. (Atară de copiții care lipsesc nemotivat, am mulți bolnavi de friguri).

Mă uit în condica de prezență și lecțiuni și am însemnat în órele de după ameză:

Orele	CLASA I.		CLASA II.		CLASA III.		CLASA IV.		CLASA V.	
	Obiect. de studiu	Subiectul lecțiunii	Obiect. din studiu	Subiectul lecțiunii	Obiect. de studiu	Subiectul lecțiunii	Obiect. de studiu	Subiectul lecțiunii	Obiect. de studiu	Subiectul lecțiunii
1	Religia: Impărateceresc	Religia	Moisi Pri- begir. prin pustie	Cetirea în minte a lecțiunilor vechi	<p style="text-align: center;"><u>C a l i g r a f i a</u></p>					
la	Intuiția: Boul	Religia	Moisi Pri- begir. prin pustie	Tudor Vladimirescu.						
3	Repetarea (înscris) a No. 1-10 cu 2, 3, 4 și 5.	Religia	Scrierea cuvintelor numai cu litere mici	Istoria: Tudor Vladimirescu.	Istoria: Revoluția din Muntenia (1848)					

Semnătura, **A. Baciul**

Potrivit acestor însemnări dau de ocupațiune acestor clase.

Clasa II¹ și IV-a, cetiți în minte „Perderea Basarabiei“ (lecțiunea ce o aveți), apoi se scrieți pe caetele de caligrafie: „Ce ție nu-ți place altuia nu face. Ce vrei să-ți facă ție alții, fă și tu lor.“

Clasa V-a, cetiți și voi lecțiunea ce-o aveți și apoi să scrieți la caligrafie (caligrafic și ortografic): „Bucuratu-m'am de bucuria-î mare“. „Atunci Româniî plânsu-i-au nevoile..“ (Așa am scris eū pe tabelă).

Să lucrați în liniște, că știți că altfel nu se pôte face trébă.

Apoi trec ér în sala I și dau de ocupație cl. II a ceti în minte lecțiunea care o are. (Eșirea Evreilor din Egipt), și am să mă ocup direct cu clasa I.

Clasa I. *drepti*! Ce rugăciune știți voi? (Rugăciunea la intrarea în scólă, la eșirea din șcólă, Tatăl nostru).

Țelul. Veți învața acum o altă rugăciune.

Pregătirea. Cine a făcut lucrurile și ființele (sórele stelele, . . . boiî, caii . . .)? Dumneșeu. Unde stă Dumneșeu? În ceriū.

Luati sama lui Dumneșeu, fiind-că stă în ceriū și cârmuesce tóte, îi ȓicem *impěrat ceresc* (scriū citeți pe tabelă); și pentru că el mângăe pe tótă lumea îi ȓicem *măngăitorul* (scris pe tabelă). El îndemná și vre numai adevěrul și nicî defel minciună, de acea ȓicem că el este *duhul adevěrului*. El este în tot locul și tóte le face, de acea ȓicem că-î *pretutindenî*. Are tóte bunătățile ca în o vistierie, și de asta îi ȓicem *vistierul bunătăților*. Și el dă viétă: buruenelor, vietăților și pentru acésta îi ȓicem *dătător de viétă*.

Cuvintele subliniete, le-am scris pe tabelă citeș. Copiî le vėd și le întipăresc cu înțelesurile ce le-au putut prinde.

Predarea. Cine a făcut lumea? . . . M. ! Unde stă Dumneșeu? Cum îi ȓicem lui dumneșeu? . . . D. ! (Intreb, și dacă nu pôte spune nimene, arăt eu pe tabelă ceea ce trebuie să rėspundă). Mai cum? Mai cum? . . . G. ! Și mai cum? . . . P. ! Și mai cum? . . . I. !, Și altfel? . . . A. ! Țineți minte: acéstă rugăciune se numeșce „*Impěrate ceresc*“ (scriu aceste cuvinte în locul titlului de pe tabela: o rugăciune), și e

scrisă în în cartea vóstră la pagina No. 50. Căutați (cărțile fiind pe bănci). Luați sama cum cetesc eū. Eū cetesc rar, rēspicat și numai corespunde celor scrise pe tabelă: (Până la punctul al doilea — adică până la rugăciunea propriū ȃisă). Ia vedeți, cetiți acum și voi. Tu... P.!. Așa. Pe lecția viitoare să scriți a spune pe de-asupra acéstă bucățică. — (Acéstă bucată e numai spunerea însușirilor lui D-ȃeū).

Comand: Jos! Scrieți pe plăci, ceea ce am scris eu pe tabelă. (Le dictez eū arătând tot odată fie care cuvânt însă cam rēpede).

Acum ieaū clasa II. Comand: *drepti!* și șterg tabela.

Repetiție. Cine a fost Moisi?... C.! Ce bine a făcut Evreilor?.. D.! Pe unde i-a scos?... L.! Unde avea poruncă să-i ducă?... H.!

Predare. Luați samă. După ce Evreii aū scapat din Egipt, *Moisi i-a rătăcit prin pustietăți 40 de anī.* În timpul acesta aū isprăvit mult puținele merinde ce luase cu cī și ca să nu móră de fóme, *Dumneȃeu le dădea mană* (un fel de paseri în care — se ȃice — că găsiaū fie-care gustul bucatelor ce doria). Și fiind-că pe acolo nu era apă, *Moisi* da cu toégul în stâncă, din care eșia apă și astfel *ī adăpa cu apă din pētră.* După trecere de 40 anī *au murit mai toți din acei* cu învături rele din Egipt, *īnchinătorii la idoli* mai ales și așa fiind curății de cei păcătoși *au ajuns în pământul făgăduinței*, Palestina, și s'au așeȃat la pólele muntelui Sinaī.

Ia sfirșitul acestei povestiri, se găsesc scrise pe tabelă tóte cuvintele subliniate de aci, (care sunt titlurile unităților metodice a acestei lecțiuni) adecă: *Moisi i-a rătăcit prin pustietăți 40 de anī. Dumneȃeu li dedea mană. Moisi ī adăpa cu apă din pētră. Au murit īnchinătorii la idoli. Ei au ajuns īn pământul făgăduinței.*

Generalizare. Vedeți ceea ce v'am povestit acum, uitați-vē, īe scris pe scurt pe tabelă. Ia, citește tu... T.! Ce fel de drum aū făcut Evreii, cum aū umblat? Rătăcind. Despre ce v'am vorbit eū acum? Cum puteți spune? Despre rătăcirea Evreilor. Despre cel ce umblă rătăcind cum mai patem ȃice? Țineți minte: ȃicem că pribegesce. Decī, ce titlu i-am putea pune acestei povestiri?... C.! *Pribegirea*

Evreilor . . . Scriu acesta ca titlu pe tabelă. Spuneți dar despre ce v'am spus eu? . . . M.! Uitați-vă pe tabela și să spună unu, cum a înțeles-o. Tu . . . P.! Tu, mai departe . . . T.! Așa, pe lecția vitore. s'o știți bine, bine.

Jos! Scrieți la caligrafie cuvinte cu litere mici numai.

Ieu érași clasa I (căci mai am *intuiția*). Inteu întorc tabela și apoi comand : clasa I... drepti! Voi ce ați apucat a scrie? Să ved. Nici unu nu scrisese de tot bine (despre rugăciunea . . .) căci nu avusesse destul timp. Despre ce animale știți voi să spuneți câte-ceva? P.! Despre câne, miță și cal.

Telul. Acum aveți să învățați despre *bou*.

Luati sama, că știți să-mi spuneți despre el.

Predarea. Ce este bou? . . . D.! Bou este un animal. Unde trăește? . . . P.! Bou trăește pe lângă casa omului. Ce fel de animal este dar bou? . . . L. A.! *Bou este animal blând.* Cu ce este îmbracat (acoperit) bou? . . . G.! *Bou este îmbracat cu păr.* Ce animale mai sunt îmbracate cu păr? . . . C.! Cânele, mița, Calul. Dar altele cu ce sunt îmbracate? . . . A.! Cu pene, lână, soldă . . . Uitați-vă ce e acesta? . . . P.! (Arăt un bou desemnat). Bou. Samănă cu cei care îi aveți voi? L.! Samănă. Da samănă, dar acesta e mai gras, mai frumos ca ai voștri pentru că-i ținut mai bine. Ce părți are bou? . . . M.! *Bou are cap, gât, trup, picioare și coda.* Ce are la cap? . . . G. Bou la cap are 2 córne, 2 urechi . . . o gură cu dinți numai în falca de jos. Gâtul ce părți are? . . . M.! Gâtul are cerbice, grumaj și bărbie. Dar trupul? . . . D.! Trupul are spinare, grebău, șolduri, coste pantece. Dar coda? . . . P.! Coda are un moț de păr. Picioarele ce părți au? . . . A.! Picioarele au genunchi, glesne, pintenă, unghii. Eu arăt pe tablou și spun dacă nu scie).

Cu ce se nutrește bou? . . . L. S.! Bou se nutrește cu fân, érbă pae, bostani, urluelă și lingă și sare. Ați vădut când bou stă din mâncare, ce face? . . . C.! Rumegă. De aceea, cum ar să cheme bou, ce fel de animal? Țineți minte, de aceea se numește *animal rumegător*.

Ce folos ni aduce boul? . . . P.! *Boul trage căruța, plugul.* Alt folos, ce mai avem de la el?.. P.! Gunoitul, bre, care se lasă de putreșce și apoi se pune pe ogórele sterpe să le îngrășe. *De la bou mai avem și carnea, sēul, córnelē și pelea.*

Care scie, ce facem cu carnea? . . . D.! Dar cu seul?.. A.! Țineți minte, din sēu facem luminări. Da din córnelē? . . . Din córnelē facem cornuri pentru strigat, se mai fac și pepteni. Și din pele ce se face? . . . P.! Din pele se face opincă.

Acum uitându-ne pe tabelă vedem scris: *Despre bou (titlu) Boul este animal blând. El e îmbracat cu păr. Are: cap, gât, trup, picióre și códă. Mănâncă: fân, érbă, pae, bostani și urluélă*).* *Boul trage, dă gunoitul, carne, córnelē, pele.*

Despre ce am vorbit noi acum? . . . G.! Noi am vorbit despre bou. Ce am scris despre el pe tabelă? . . . M.! citește tu. Ce este boul?... I.! Cu ce e îmbracat?.. P.! Ce părți are?... P.! Ce mănâncă?... D.! Cum se numește dacă rumeșă?... O.! Ce folosim de la el? : . . . St.!

Asociație. Despre ce animale ați mai învățat? . . . M! Am mai învățat despre câne, pisică și cal. Unde trăesc aceste animale? . . . P! Trăesc pe lângă casa omului. Cum se chēmă dar aceste animale? . . . C.! Animale blânde. Și câte, câte picióre au? . . . . A.! Câte patru picióre.

Generalizare, Țineți minte, animalele blânde se chēmă și *domesticē* și cele cari au câte 4 picióre se chēmă *patrupede.*

Deci boul, calul, cânele și pisica ce animale sunt? . . . I.! Sunt animale domestice. Și pentru că au 4 picióre cum se chēmă?.. M.! Se chēmă animale *patrupede.*—Așa să țineți minte.

Cu toții, *drepti!* In recreație. Banca I, Banca II, III și IV-a.

Trec in sala II și comand: *drepti!* In recreație. Banca I, II-ua, III-a, IV-a.

*) . In rumeșator.

Copiii din toate clasele alergă liber; iar eu mă plimb.

După cinci minute vestesc copiii să între în clas. Toți se așază la locurile lor. Intru în sal. Iși comand: *drepti!* Căutați „plugarul“ După cântec . . . Jos! Cl. I! să știți a spune despre animalul ce ați învățat adî, pe lecția viitoare și să-mi arătați scris și aceste cuvinte pe tabelă; ér acum repetați No. 10 cu 2, 3, 4 și 5. — (După acestea reîntorc tabela). Clasa II! să scrieți pe plăci ceea ce vedeți scris pe tabelă. Sgomot să nu facă nimeni.

De aci trec în sala II și comand:

Clasa III și IV *drepti!*

Ascultare. Ce lecțiune aveți? . . . D.! (cl. IV). Perderea Basarabiei. Când am perdut noi Basarabia? . . . C.! (III). Cine ni-a luat-o? . . . A.! (IV). Cum a fost luarea ei? . . . D.! (III). Povesteste cum? Ea povesteste cum în 1856 Rușii declară războiul Turcilor. Cum ocupă principatele. Cum au învins Rușii pe Turci și la „Pace“ ca despăgubire de războiul Rușii cer țerile Române. Spune tu mai departe . . . S.! (IV). El spune cum atunci pornise contra Rușilor Napoleon împăratul Francesilor, și trimise scire Turcilor ca să nu facă pace cu Rușii, ca să-i iee între două focuri, și cum scrisoarea trimisă, pentru nenorocul nostru, Dragomanul Moruzi a vîndut-o Rușilor pe mari sume de bani, așa că ei vedînd primejdia ce-i așteptă s'au grăbit a face pace, mulțămindu-se în cerere numai cu Basarabia, și cum Turcii nesciind nimica de venirea lui Napoleon, au fost bucuroși că Rușii cer numai acea parte a țercii, și au adevărit așa *). Mai pe urmă însă aflînd de vinderea lui Moruzi, l'au pedepsit cu mörte aspră, dar . . . ce folos, căci Basarabia a rămas tot Rusiei și până astă-dî.

Spune și tu... T.! (III) cine ni-a luat Basarabia? Când? De la cine? Pentru ce ni-au luat-o?... P.! (III). Pentru că sunt lacomi. Mai putem noi aștepta vr'un bine de la Ruși?... P.! (IV), Nu. Dar Româniî nu s'au opus la acéstă hrăpire? Nu (spun eü), ei n'au fost

*) Prin tractatul de la București în 1872.

băgați în samă și nici nu se putea opune, căci erau neuniți, slabi, n'aveau armată, erau istoviți sub domnia străină a Grecilor și Turcilor.

O concluzie. Ce învățăminte să luăm de aici?... B. ! (IV). *Să nu ne mai dăm străinilor, ci noi să ne unim, să ne dișteptăm, să luptăm pentru dreptate și Patrie.*

Lecția nouă.

Predare. Luați samă, *In anul 1821 așa au făcut Românii.* Atunci, vădând ei că le-a ajuns cuțitul la os, că toate suferințele au trecut peste orî-ce margini, s'au răscolat. *In fruntea lor era un barbat deștept și voinic numit Tudor Vladimirescu al căruia chip etă-l.* El a răscolat mulți Români, Olteni mai ales, i-a înarmat cu ce a putut și cu acești soldați numiți Panduri a tăbărit la București. Mulți din boeri și chér Mitropolitul țerii s'au unit cu dînsul și i-au jurat credință, că vor lupta pentru mântuirea nemului, de străini. *Prin multe jalbe, ei au arătat Turcilor jelanian țerii, din pricina Grecilor care o despoe, și au adus-o la sapă de lemn. Și au mai cerut ca să dea érași voe Românilor a-și alege Domni pămîntenî și a-și întocmi țara după datinele străvechi.*

Tot în timpul acesta s'au răscolat și Grecii contra Turcilor pentru a-și scapa țara de sub stăpînirea lor, căci ei pășise cu Turcii mai rău ca noi cu dînșii (Grecii). *In fruntea răscolăților Greci (eteriști-luptători pentru patrie) era Alexandru Ipsilante.* El a venit cu eteriștii din Rusia în Moldova și de aci a trecut în Muntenia la București. Pe unde trecea tocmai ostași cu bani, și-și tot marea oștirea. La București a voit să atragă și pe Tudor; dar el i-a răspuns, că el nu s'a răscolat contra Turcilor, ci contra Grecilor cari jefuesc țara. Vădând așa, grecul Ipsilante a pus gând rău asupra lui Tudor.

Sultanul, auzînd despre răscolă din Principate, dădu poruncă Pașilor de la Dunăre să între, și să liniștescă lucrurile, când Turcii au intrat numai de cît. Răscolății auzînd că vin Turcii s'au retras la munți: Tudor la Golești și Ipsilante la Tîrgoviște.

Aci, Ipsilante se mai încercă, nu va pute aduce pe Tudor la sine cu pandurii seî, dar i-a fost truda în zadar. Ipsilante i-a hotărît mórtea lui Tudor și a cumpărat pe căpitanul Iordache și pe alți pandurî să-i-l prindă. În timpul acesta, legăturile dintre Tudor și pandurî se răcise, ba chiar se innăsprise, din cauză că Tudor muștra și pedepsia aspru pe pandurî cari se apucau de furături și omoruri ca eteriștii—și ast-fel i-a fost lesne lui Iordache să ție pe Tudor din mijlocul lor. Unia dintre pandurî numai aș strigat: „pe noi cui ne lași“; și Tudor li-a răspuns: „Vă las ciórelor și cânilor, că nu m'ați ascultat.“ *Ipsilante, având pe Tudor, a pus de l-a ucis.*

Astfel s'a stâns acest voinic barbat, dar nici Ipsilante n'a avut un noroc mai bun, căci eteriștii seî aș fost bătuti la Drăgășani, Secu, și Sculenî și puținî tare, dacă aș scapat cu vieță și chiar el a murit în Transilvania, unde fugise de Turci.

Sultanul, ne mai având încredere în Greci și vedând dreptele cereri ale lui Tudor, a dat voe Românilor să-și alegă Domnî pămîntenî.

Pentru acestea suntem datorî, vecinică *recunoscință*, lui Tudor Vladimirescu, pentru că a tređit la vieță nêmul Românesc după o robie de mai bine de 100 ani.

După acéstă tratare pe tabelă ție scris: *In 1821 Româniî s'aș răscolat. În fruntea lor era Tudor Vladimirescu. Boeriî și Mitropolitul i-aș jurat credință. Ei aș cerut Domnî pămîntenî. S'aș răscolat și Greciî. Ipsilante punz gînd rêu asupra lui Tudor. El îl ucide. Turciî dau voe Românilor a-și alege Domnî pămîntenî. Recunoscință lui Tudor.*

Resumat. Despre ce am spus acum ? . . D.! (I V). Contra cui s'aș răscolat Româniî ?... Ș.! (III). Din ce pricină s'aș răscolat ?... E.! (IV). Cine a fost în fruntea mișcării ?... I.! Unde a tăbărit Tudor ?... P.! (IV). Cine s'aș mai unit cu el ?... H.! (IV). Ce aș făcut împreună ?... S.! III. Ce răscolă s'a mai întimplat atunci ?... P.! (IV) Ce voea Ipsilante cu Tudor ?... T.! (IV). Ce a răspuns Tudor ?... Ch.!

(III). Ce face Sultanul?... S.! (III). Unde se retrag răsculații?... A.!
 (IV). Ce a pășit Tudor aci?... O.! (IV). Ce aū ȡis Pandurii?... A.!
 (IV). Ce li-a răspuns Tudor?... D.! (III). Din acéstă r sc l , că am
 c știgat noi?... D.! (IV). Ce suntem datorii lui Tudor?... I.! (III).

Pe lecția viitoare să știți a spune lecția cea bine. Să scrieți și aceste însemnări de pe tabelă.—Ia, citește-le tu... I.! (IV).

Jos! Linieți la caligrafie pentru rindul viitor.

Clasa V. *dreptu!* Apoi întorc tabela.

Ascultare. Voi despre ce ați învățat ađi?... A.! Despre revoluția Românilor din Moldova din-1848. Cine au făcut ac sta Revoluție?... M.! Carii sunt cei mai însemnați revoluționarii?... M.! Ce cereau ei?... O.! Ce li-a spus D-nul Mihail Sturza?... P.! Unde s'au strins de se sf tueau?... A.! Ce li s'a intimplat nóptea?... M.! Ce rezultat a avut mișcarea lor?... O.! Spune curent despre acéstă revoluțiune tu... A.? Tu mai de parte... O.? Așa.

Lecția nou .

Telul. Acum aveți să inv țați despre *revoluția Românilor la 1848 în Muntenia.*

Predarea. Luați sama. Și în acéstă țară toți *tinerii* întorși din țeri străine — unde inv țaturile le luminase mintea și le imbl ndise inima—*vedeau nedreptățile din țară*, care era guvernată după legile rusești: Regulamentul organic; de acea voeau să schimbe astă stare de lucruri, în alta mai bună, folositore tuturor, și *formară o constituție* (Prin care se cerea: răspundere și Domnului și Miniștrilor, de ceea ce fac; emanciparea (scaparea) setenilor de clacă; desrobirea țiganilor; inv țatura gratuită . . .). Acéstă constituție fu prezentată Domnului Bibescu. *Domnul o iscăli*, ins  pe urmă p r ndu-i rău, fugi la Brașov. În locul lui se formă un *guvern provizoriu*, din frații Golești, I. Eliade Rădulescu, Magheru și Tel. *Acest guvern voi să improprietar sc  pe setenii*, din care pricină se sp im ntar 

boeriz. Ei s'ar fi inchinat mai bine Turcilor și Rușilor, numai să nu se desrobescă sătenii, căci diceau ei: „Cine ne va mai munci moșiile?” De aceea ei în înțelegere cu 2 coloneli arestază pe membrii guvernului provizoriu, dar îi scapă poporul numai de cât și apoi se retrag la Târgoviște. *Norodul alege un alt guvern în frunte cu Mitropolitul Neofit. Acum se numesce o comisiune de 18 boeri și 18 țărani*, ca să reguleze înproprietărirea, dar nu s'au putut de loc înțelege, căci boerii nu voeau în ruptul capului înproprietărirea.

Rusia, care vedea îngrozită această mișcare, stăruesce la *Sultanul* să iee măsuri contra răscôlei. El trimite pe *Faud Effendi* care este atacat la București de pompierii Români în Dealul Spirei.

Rușii nici una, nici două și ocupă principatele. Guvernul provizoriu se retrage, ăr generalul rus Duhamel și pașa Faud Effendi, rămân stăpini a tot puternicii pe țară, rămânând mișcarea fără reușită.

După povestire se ved scrișe, tôte cuvintele subliniate mai sus: *Revoluția Românilor la 1848 în Muntenia. Tinerii vedeau nedreptățile din țară. Ei formară o constituție. Domnul o iscăli. Guvernul provizoriu voi să înproprietărescă de seteni. Boerii se spăimântară. Se numesce o comisiune din 18 boeri și 18 seteni. Sultanul trimite pe Faud Effendi. Rușii ocupă principatele.*

Resumat. Spuneți despre ce v'am spus eu? . . . A.! Cine au făcut și această mișcare? . . . O.! Pentru ce? . . . M.! Și pentru ca să pue capăt unei așa stări de lucruri, ce au făcut? . . . P.! Ce a făcut Domnul? . . . P.! Ce se formă în locu-i? . . . A.! Ce voi sa facă guvernul provizoriu? . . . O.! Ce făcură boerii? . . . M.! Ce a făcut Sultanul? . . . M.! Dar Rușii? . . . M.!. Așa.

Pe lecția viitoare să învățați bine acesta, și să-mi arătați scris propozițiile de pe tabelă.

Jos!

După asta fac corectarea caetelor de caligrafie la cl. III, IV și V. Greșelele de trăsătura, oval, ortografie sau de liniet, le arăt la tabelă (dacă mai am loc) sau pe o placă mai mare. — Notarea o

fac cu un creion chimic, sau 10ș (nu cu cernelă) pentru ca să nu se murdărescă caetele.

Apoi spun : *scôteți caetele de poezii*. Haideți în sala I Copiii se aședă într'o parte anumită.

Fac corectarea caetelor de cl. I și II. Li spun și lor să-și scôtă caetele și li comand : *drepti !* (cl. I și II).

Cântăm : *Cântecul lui Tudor Vladimirescu și Deșteptăte Române*. Mai facem câte-va *mişcări gimnastice*, cu brațele, capul și piciorolele, după care comand : *Fați spre răsărit ! Rugăciunea ! . . . , C. !* (cl II). El dice : „Luminéză-te . . .“ *La . . . loc ! Ești*. Es copilele, și apoi băeții. Eu observ eșirea și mergerea pe drum până la óre-care distanță.

A. Baciul

Învătător

NR. În sensul acestor lecțiuni am dori se vedem apărând, lecțiuni modele de la colegii învățători, cari de sigur le știu face și preda magistral, nu ca aceste slabe încercări. Din acestea am vedea ce putem face în acésta smăcăluélă.

LECȚIUNI DE GEOGRAFIE

DOBROGEA

Clasa III rurală

Schița primei lecțiuni

1. *Situațiunea și marginile*. 2. *Relieful pământului*. 3. *Apele*.

I. **Pregătirea** : a). Ce parte de țară am repetit lecțiunea trecută la Geografie ? (Moldova). Ce părți din România am în-

vățat înaintea Moldovei? (Oltenia și Muntenia). Care ne-a mai rămas s'o învățăm? (Dobrogea).

b). Ei bine, astăzi vom începe a învăța despre *Dobrogea* și anume vom vorbi despre: *situațiunea și marginile ei, relieful pământului și apele ce o udă.*

Să scriu sus, pe tabelă, cuvintele subliniate, scriind pe cel d'întăiu, deasupra celorlalte. Să provocă copiii a le ceti.

II. Predarea: 1 a) *Studiu de observațiune la hartă sau la schița din manual.* Spre răsărit din Muntenia, peste Dunărea, adică în partea de sud-est a României, se află o altă parte din țara noastră, numită Dobrogea sau România dintre Dunărea și Marea Neagră.

Ea e cuprinsă între Dunărea, de la Silistra până la gura brațului Chilia, țărmul Mării Negre și o linie convențională (de învoială sau înadins trasă) de la orașul Silistra până pe Marea Neagră, la sud de Mangalia.

Dunărea desparte Dobrogea de Muntenia și Basarabia; iar hotarul politic o desparte de Bulgaria.

b). *Schițarea din memorie a celor dobândite prin observațiunea precedentă: de învățator pe tabelă, de școlari pe plăci.* Învățătorul va schița hotarele Dobrogei, ducând mai întâiu cursul Dunărei de la Silistra până la Marea Neagră; va despărți cursul acestui fluviu, mai întâiu în două brațe, din care cel din spre miază-noapte, numit Chilia, face hotar către Basarabia, pe al doilea braț îl va desface în două brațe: Sulina și Sfântul Gheorghe; apoi va duce conturul mării, mai în sus puțin de varsarea Dunărei până dincolo de Mangalia; în fine, din dreptul Silistrei, va trage linia convențională, până în mare, puțin mai jos de Mangalia.

Elevii imiteză pe plăci, după învățator, schița de pe tabelă. Învățătorul controlează hărțile elevilor, făcând observațiunile potrivite, pentru corectarea erorilor ce va constata.

c). *Repetire asupra noţiunilor predate la acest punct.* Elevii sunt provocaţi, prin întrebări, a repeta primul element de la această lecţiune, arătând la hartă saă, în lipsa aceştia, la schiţa din manual.

Despre ce am vorbit până acum? (despre *situaţiunea şi marginile Dobrogiei*). Să subliniază pe tabelă, punctul 1.

2. a) *Studiu de observaţiune făcut la schiţa din manual.* Observând (din nou) schiţa din carte ¹⁾, vedem că partea Dobrogiei despre miază-nópte, cuprinsă între gurile Dunărei, parte numită *deltă*, şi partea acoperită de lacurile: *Ramzin, Galoviţa, Smerca* şi *Sinoe*, pe o lăţime óre-care, nu e de loc umbrită. Acesta însemnă—după cum ştiţi—că pe acolo pământul e o câmpie saă un şes.

Să ne uităm acum în harta de alătura. Observăm că acest ţinut (delta şi partea udată de lacuri), afară de partea ce vine la apusul lacurilor, e presărat cu mici linióre. Acesta ne arată că ţinutul acesta e mlăştinos (băhnos). El este puţin locuit.

Restul Dobrogiei îl vedem umbrít. Acesta însemnă că pământul Dobrogiei, în această parte, este mai rădicat şi deluros. Locul alb. ce întretae partea delurósă, e o scobitură naturală, care se întinde în curmezişul Dobrogiei, de la Cernavoda până la Constanţa. Prin această curmătură, merge drumul de fer, între Dunăre şi mare.

În câte zone se împarte dar pământul Dobrogiei? (În două zone). Spune-le (zona şesului şi zona delurósă). Care parte a Dobrogiei e ocupată de zona şesului? Care de zona dealurilor?

b). *Schiţarea din memorie.* Venind la reprezentare (desemnare), învăţătorul va trage în schiţa de pe tabelă, o linie, care să începă de la despărţirea Dunărei în două braţe, să mērgă aprópe paralel şi la óre-care departare de braţul Snt. Gheorghe,

1). V. „România şi ţinuturile vecine“ de Gh. T. Buzoianu, pag. 42.

până deasupra lacului Ramsin, apoi să se îndrepteze puțin spre apus și în fine spre miază-zi, la ore care departare de cele patru lacuri, isprăvindu-se în Marea Neagră, puțin mai jos de lacul Sinoe.

Prin două linii, întru cât-va paralele, arată limita curmăturii dintre Cernavoda și Constanța.

Se colorază cu creta partea deluroasă

Elevii repetă schița, pe plăci.

Să spună acum copiilor că partea cea mai ridicată să află pe lângă Dunărea, în țara Brăilei și Galațului, unde se ridică dealul *Măcinului*. Să însemne pe hartă.

c). *Repetire*. Se repetă cunoștințele expuse acum, cetindu-se pe schița din carte. Se scoate punctul 2. *Relieful pământului*, subliniându-l pe tabelă.

3. a). *Observarea schiței*. Afară de Dunărea, apele Dobrogei, aproape mai toate, sunt niște cursuri ne însemnate.

Cele mai importante sunt: *Ielița* și *Tuța*, care se varsă în lacul *Babadag*; apoi *Slava* și *Cartalul*, care merg spre Marea Neagră.

Din ostróvele cuprinse în delta Dunărei însemnăm: *Letea* și *Sf.ntu Gheorghe*. Departe de gurile Dunărei, în Marea Neagră, cam în dreptul brațului Chilia, se află insula *Șerpilor*, unde posesesc corăbiile ce plutesc pe mare. În acesta insulă, se află un *far* electric (dacă copiii nu știu ce însemnează „far“, li se explică), care luminează la o departare foarte mare; cu chipul acesta insula e vădută de corăbiile care se apropie de dînsa.

b) *Desemnare din memorie*. Să desemneză apele enumerate mai sus; apoi, legând printr'un canal brațul Chilia de Sft. Gheorghe, se însemne ostrovul Letea. Intre brațul Sulina și Sft. Gheorghe se noteză ostrovul Sft. Gheorghe. În mare, insula Șerpilor.

c). *Repetire*. Repetându-se și cunoștințele căpătate din predarea ultimului element al lecțiunei, se scoate punctul 3: *Apele*.

Se subliniază pe tabelă și acest din urmă punct.

Resumat. În care parte a României se află Dobrogea? Între ce e cuprinsă? Cu ce se mărginesce? Spune pe scurt ce știi despre relieful Dobrogiei. Spune apele Dobrogiei.

Să citească textul respectiv din carte.

III. **Aplicarea.** Învățătorul dă elevilor, ca temă de lucrat acasă, să facă schița Dobrogiei, în care să se cuprindă elementele ce au format obiectul acestei lecțiuni. Le spune să citească lecția ce li s'a predat, din carte, știind-o bine pentru lecțiunea viitoare, când se va repeti.

V. Gostăchescu

Învățătorul comunei Șoldănesci
Cot. Hârtop, Jud. Suceava

LECȚIE DIN GRAMATICĂ

Cl. III-a primară

COMPARAȚIA ADJECTIVELOR

Țe'ul*). Astăzi vom învăța ceva la gramatică!

Pregătirea. Ce părți de cuvint ați învățat până acuma? ... Ce se numesce substantiv? ... Gândiți-vă de-mi spuneți fiecare câte un substantiv! ... (R. V. I.). Ce se numesce pronume! ... Spuneți-mi câte un pronume! ... Ce se numesce adjectiv? ... Spuneți-mi câte-va adjective! ... Despre care parte de cuvint ați dat exemple acuma? ... (despre adjective). Ce ați

*). Treptele formate sunt după caetul de Pedagogie a D-lui C. Meissner.

învățat voi până acuma despre adjective? . . . (ce ne arată și cum se declină).

Țelul II. Astăzi vom mai învăța ceva despre adjective. (repetat).

Predarea*). Spuneți-mi câte-va animale domestice! . . . . (cânele, mîța, oea . . .) Care știe să 'mî spue cum este cânele? . . . (Cânele este mare, mic, rău, bun, credincios . . .) Ce însușire a cânelui a spus X? . . . (Cânele este credincios) (Să se scrie la tabelă colóna I).

Spuneți-mi câte-va animale selbatice? . . . (Țepurele, lupul, ursul, leu, tigrul, vulpe . . .). Unul din voi a spus și vulpea. Spuneți-mi câte-va însușiri ale Vulpei! . . . (mare, roșă, selbatică, șirétă . . .). Voi ați învățat o istorióră: „De ce n'are ursul kódă“. (Citire de B. Haram). Cum a fost vulpea, dacă a pácălit pe urs? . . . (șirétă). Să mai spue încă unul propozițiunea ácéstă! . . . (Vulpea a fost șirétă). (Să scrie pe tabelă col. I).

Ce domni mai însemnați ați învățat? . . . (Negru Vodă, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare, Mihaíl vitezul . . .). Care Domni din aceștia a avut mai multe răsbóie? . . . (Ștefan cel Mare). Cum îl putem numi dar pe Ștefan cel Mare? . . . (Vitez). Să mai spue unul propoziția întrégă! . . . (Ștefan cel mare a fost un domn *vitez*). (Să scrie la tabelă col. I).

Ce riuri ați învățat că sunt în Moldova? . . . (Siret, Prut, Moldova, Bistrița . . .) Ce fel de riú este Prutul? . . . (Prutul este un riú *mare*). Să mai spue unul! (Să scrie la tabelă col. I).

Să cetescă unul ceea ce am scris la tabelă! Să cetescă un altul propozițiunea I! Care este cuvîntul, care arată însușirea cânelui? . . . (credincios). În propozițiunea a II, care este cuvîntul, care arată însușirea Vulpei? . . . (șirétă). În propozițiunea

*) Se va avea grijă de a se despărți tabela în trei părți pentru cele trei grade de comparare.

a III ? . . . (vitez). Dar în propozițiunea a IV-a ? . . . (mare). Cum am ști că se numesc cuvintele, care arată însușirea ființelor sau ale lucrurilor ? . . . (adjective). Să cetască unul numai adjectivele !

* * *

Dar dacă am asemăna cânele cu mâța, care este mai credincios ? . . . (cânele). Cum am putea dar șice asemănând cânele cu mâța în privința credinței ? . . . (Cânele este *mai credincios* de cât mâța). Să mai spue încă unul propozițiunea acesta ! —(Să scrie la tabelă în colóna a II-ua). Cum a fost vulpea față de urs ? . . . (Vulpea a fost *mai șirétă* de cât ursu). (Să scrie la tabelă în colóna II-ua).

Propozițiunea a troia s'o cetască unul ! . . . Dacă asemănăm noi pe Ștefan cel Mare cu Alexandru cel Bun, care din doi a fost mai vitez ? . . . (Ștefan cel mare),

Prin urmare: Ștefan cel mare a fost *mai vitez* de cât Alexandru cel Bun. (Să mai spue încă unul propozițiunea acesta ! (Să scrie la tabelă col. II). Să cetască propozițiunea a IV-a. Cum este Prutul, dacă îl asemănăm cu Șiretul ? . . . (Prutul este *mai mare* de cât Șiretul). Să mai spue încă unul propozițiunea acesta ! —(Să scrie la tabelă colóna II-ua),

Să cetască unul tóte propozițiunile din col. II ! Care sunt cuvintele, care arată însușirea ? (Se citesc de către un elev și se subliniază). Ce am făcut noi cu însușirea cânelui ? . . . (Am asemănat-o cu a mâței). Dar am arătat noi însușirea cânelui ? . . . (am arătat-o). Inșă cum ? . . . (Asemănând însușirea lui cu însușirea mâței). Dar în propozițiunea a II cum am arătat însușirea vulpei ? . . . (asemănând cu însușirea ursului). (Tot asemenea și cu celalte propozițiuni).

Cum am arătat noi însușirea cânelui, vulpei, a lui Ștefan cel mare, a Prutului ? . . . (asemănându-le). Prin urmare cum

am arătat noi însușirea ființelor sau ale lucrurilor din aceste propozițiuni? . . . (Asemănându-le cu ale altor ființi sau lucruri).

* * *

Acuma asemenați voi credința cânelui cu a celorlalte animale! . . . (El este mai credincios de cât toate). Sau mai bine! . . . (Cănele este *cel mai credincios* animal). (Să scrie la tabelă colóna III-a). Ce-am ȃis despre vulpe când am asemănat-o cu ursul? . . . (Că a fost mai șirétă). Dar când o asemănăm cu toate celelate animale sălbatico în privința șiriclicului? . . . (Vulpea este animalul *cel mai șiret*). (Să scrie la tabelă col. III).

Dar când asemănăm noi Ștefan cel Mare cu ceilalți domni ai moldovei, cum am ȃice? , . . (Ștefan cel mare a fost *cel mai vitéz* domn al Moldovei). (Să scrie la tabelă colóna III). Care e cel mai mare riu al Moldovei? . . . (Prutul). Cu cine l'am asemănat, ca să-i ȃicem, ca-i cel mai mare? . . . (Cu toate rurile Moldovei). Ce am să scriu la tabelă? . . . (Prutul este *cel mai mare* riu al Moldovei). (col. III.)

* * *

Canto și Gimnastică

Să cetescă unul exemplele din colóna I; altul exemplele din colóna II-a și altul exemplele din colóna III-a! Ce-am făcut noi cu însușirea ființelor sau ale lucrurilor? . . . (Le-am asemănat cu însușirele celorlalte ființe sau lucruri de același fel).

Să știți că în loc de asemănare putem ȃice și *comparare*. Cum am ȃis că se mai póte ȃice? . . . (comparare). Ce-am comparat noi aici? . . . (insușirele sau adjectivele). Prin urmare cum am putea ȃice? . . . (*compararea adjectivelor*).

(Să scrie deasupra exemplelor). În exemplele din colóna I,

am comparat însuşirea fiinţelor sau ale lucrurilor cu ale altora? (Nu). Dar ce am făcut? . . . (Am arătat numai însuşirea fără ale compara). Să mai spue unul! . . . (Să scrie dedesubtul exemplelor din col. I). Dar în exemplele din colóna II-a? . . . (am arătat însuşirea comparându-le cu alte fiinţe sau lucruri de acelaşi fel). (Să scrie sub exemplele din col-II). Dar în exemplele din col. III? . . . (Am arătat însuşirea comparându-le cu toate fiinţele şi lucrurile de acelaş fel). (Să scrie sub exemplele din colóna III).

[A se vedea tabloul în pagina următoare.]

Asociarea. (Să cer exemple analóge cu cele de pe tabelă) Să 'mi dea unul exemple în care să se arate numai însuşirea fiinţelor sau ale lucrurilor! — Să 'mi dea un altul exemple undesă arate însuşirea comparând fiinţele sau lucrurile! — Şi un altul să dea exemple prin care să deosebiască fiinţele sau lucrurile de toate celelalte fiinţe sau lucruri de acelaş fel! — (Ast-fel putem cere ori-câte exemple vom voi).

Generalizare. Ce am arătat în exemplele din colóna I-a? . . . (Am arătat însuşirea fiinţelor şi ale lucrurilor fără a le compara). Să ştiţi că adjectivele, care arată însuşirea fiinţelor sau ale lucrurilor fără a le compară se dic că sunt în gradul *positiv*.

Cum am dis? . . . (N.) . . . (S.). (Să scrie gradul pozitiv deasupra exemplelor din colóna I). Cum am arătat însuşirea fiinţelor sau ale lucrurilor în exemplele din colóna II-ua? . . . (Comparându-le cu alte fiinţe sau lucruri de acelaş fel). Să ştiţi că aceste adjective se dic că sunt în gradul *comparativ*.

Când un adjectiv este în gradul comparativ? . . . N. . . . V. (Să scrie deasupra exemplelor din colóna II-ua). Să cetescă unul exemplele din colóna III-a!

Cum am arătat însuşirea în exemplele din colóna III-a? . . . (Deosebindu-le de toate celealte fiinţe sau lucruri de acelaş fel). Atunci se dice că sunt în gradul *superlativ*. Când un adjectiv

(Aranjarea la tabelă)

C o m p a r a ț i a a d j e c t i v e l o r		
Gradul pozitiv	Gradul Comparativ	Gradul Superlativ
1) Cânele este <i>Credincios</i> .	Cânele este <i>mai credincios</i> de cât măta.	Cânele este <i>cel mai credincios</i> .
2) Vulpea a fost <i>șirătă</i> .	Vulpea a fost <i>mai șirătă</i> de cât ursu.	Vulpea este <i>cel mai șirăt</i> animal.
3) Ștefan cel Mare a fost <i>vitéz</i>	Ștefan cel Mare a fost <i>mai vitéz</i> de cât Alexandru cel Bun.	Ștefan cel Mare a fost <i>cel mai vitéz</i> domn al Moldovei.
4). Prutul este un riu <i>mare</i> .	Prutul este <i>mai mare</i> de cât Siretiul.	Prutul este <i>cel mai mare</i> riu al Moldovei.
Arată numai însușirea fără a le compara.	Arată însușirea comparând ființele sau lucrurile.	Arată însușirea deosebind ființele sau lucrurile.

este în gradul *superlativ*? . . . N. . . B. . . . (Să scrie cuvîntul de asupra exemplelor din colóna III).

Aplicarea. Se fac exerciții asupra adjectivelor din bucata de citire: „Garofița“ din cartea de citire a D-lui G. D. Scraba, (pag. 68).

G. D. Vesbianu

Iasi—Pester

FAMILIA DE CUVINTE

Unul din exercițiile cele mai rodnice, ce se pot face chiar în școlă primară—ne cum în cea secundară—e acel al aflării *familiei de cuvinte*.

Deja programele și cărțile de gramatică prevăd asemenea exerciții, a căror procedare metodică nu e de toți pătrunsă.

De pildă eu unul am ținut și țin orbis că în materie de limbă nu cuvîntul să procedă lucrului numit, ci întâiu lucrul, și apoi cuvîntul, care numesce acel lucru.

Cei ce practică învățămîntul știu și înțeleg deosebirea de fapt și rodul mare ce pot culege cu elevii din metoda urmată: Una animă clasa, ține pe elevii atenți, îi face vioi și gata în răspunsul dorit; alta din contra pirotesc clasa, o ține în nedumerire, căci e mai greu odată cuvîntul dat să știți numi lucrul, de cît arătînd lucrul să afli cuvîntul.

Cît de folositoare nu ne sînt asemenea exerciții! Copiii ne vin cu forțe sărac lexic de cuvinte. La cele mai multe din ele nu le știe înțelesul. Cît de raportul formal între cuvinte, cum și de legătura dintre idei nici vorbă!

Mi s'a dat prilejul să constat prin mine însumi acest lucru și am rămas mirat eu de mirarea ce a cuprins pe elevi, cînd au aflat că și ca formă și ca înțeles, *lîngă* trebuie alăturat la *lung*, curînd

la a *curge*, dialectul *a cure*, *fată* la *Făt frumos* din poveste, *a îndoi* și *a se îndoi* la *doi*; *tueș* la *tu* etc.

Și limba are legile ei de formațiune și de óre-ce toate sunt mecanice și inconștiente, mirarea prinde pe începătorii când le află rostul lor logic.

Tótă gândirea unui om ca și a unui popor, cum și viața sa complexă din vechi se oglindesc în limbă. Numai să scim a o desmormînta și întrebuința.

De pildă nu admit ca bună procedarea asta:

Ce să cheamă *cărămidă*?

Dar *cărămidar*? dar *cărămidărie*? ce-î?

Vor fi casuri unde elevii vor scie ce să răspundă, căci însuși cuvîntul prin forma sa ne dă răspunsul.

Așa *cărămidar* ne arată prin sufixul seu că numesce pe omul care face cărămidă. Dar noi în familia de cuvinte n'avem rostul de a face exerciții de lucruri prin cuvinte, ei, de cuvinte prin lucruri.

De pildă: cunoscem cu toții ce e *apa*; cum s'ar chema acum *acel care aduce apa*? R: *Apar*; dar când avem pe un șes apă multă? R: *aparie*; dar când un loc chiftește de apă multă ce are, cum îi vom dice? *Apos*. La ce mai știți voi că se dice *apos*?

* * *

Vine vorba de pildă atît la stil cît și la gramatică, asupra *termenilor de politeță*. Mai mult sau mai puțin clasa își dă samă prin sine de ce ar fi aceia *politeță*. Sciu ei și simțesc că cine vorbește mojos, că cine nu se pörtă bine, că cine tueșce pe toți, că cine nu respectă pe cei bătrîni, etc., etc., sînt lipsiți de politeță. Dar ideea acésta vagă e lămurită de-afoudul, când cu prilejul acestei lecții vii și stăruescî asupra familiei cuvîntului *politețe*.

Ia observați voi, la cuvîntul *politeță*, ce sufix să aibă?—*eță*. Îl mai găsim noi în alte cuvinte?—R. *frumuseță*, *bătrîneță*, *cărunteță*. Este un sufix nominal, și numesce în mod general faptul de a fi *frumos*, *bătrîn*, *cărunt* sau *polit* (*politicos*). Observați dar ce temă ne remîne, dacă scótem sufixul *eță*? R. tema *polit*.

Avem noi cuvîntul *polit*? R. Nu. — L'ați auzit la țară? R. Nu. — Tema *polit* o găsim și în cuvîntul *politicos*; ce să însemne *politicos*? — R. cel care se pòrtă cu *politeța*. — Mai găsiți-mi și alte cuvinte cu sufixul *os*? R. *omenos*, *frumos*, *osos*, *ciolanos*, însamnă ciue are *omenie*, *formă frumòsă*, *òse* și *ciolane mari*. — Dacă lăsăm sufixul *os* ne rămîne tulpina *politic*. Ei ați auzit de ce se însemne cuvîntul *politic*? R. om *politic*, face *politică*? — La ce ómenii le dăm nume de om *politic* și ñicem cã face *politică*? Răspunsurile ar putea fi șovăitoare și nesigure. Prin întrebări bine duse se pòte lămuri clasa cã omul *politic* nu e acel ce se pòrtă cu *politeța* de și *politcța* e o însușire esențială a omului care face *politică*, dar ca și *politeța* și *politicos* și *politică* avënd aceeasi tulpinã *po lit* se apropie în fond. Un om care se ocupă de afacerile casei sale cum se numesc? — R. gospodar *gòspodáros*, *gospodărie*, dar acel care ca primarele — se înteresază de afacerile unui oraș, cum s'ar chema? probabil cã răspunsurile vor șovăi. Se reamintesc clasei cã în loc de oraș se mai ñice și *poliție*... *poliția* Iașilor, cum cetim în Alexandri „Iași în 1844“. Decî *politic*, *politică* numesc acțiunii care se referă la nevoile unui oraș, tîrg sau sat: ca *apă*, *drumuri*, *școli*, *legi* etc. etc.

Mai departe ducënd întrebările putem scòte cã cel ce locuesce în Iași îi va ñice Ieșan, celui din Moldova *Moldovean*, din Muntenia *Muntean*; dar, ce credeți cã unui om, care n'ar ținea să fie nici locuitor sau cetățean din Iași, Bacău, Dorohoi, și n'ar ținea să fie nici Român nici Ungur, nici Turc, ci țara lui ar fi în tóte părțile, ar fi cetățeanul lumii, cum i s'ar putea ñice unui astfel om? La răspunsul negativ se pòte da cuvîntul cã unui asemenea om i se ñice *cosmopolit*.

Avem noi aici cuvîntul *polit*? avem în *cosmo-polit* cetățenul lumii. Decî ce însamnă *polit*? cetățen, locuitor, al cui? R. al unei *politii*; dar dacã în loc de o anumită *politie* cineva e cetățeanul lumii (*cosmos*) cum i se ñice? R. *cosmopolit*. Decî am ajuns cã unui cetățean i se ñice și *polit*, pentru ce? R. locuesce un oraș. Cum e dar cuvîntul *polit*? R. derivat. Care e sufixul? R. *it* Dar tulpina?

R. *pol.* In ce cuvinte găsim pe *pol*? . R. *Constantinopol*, *Filipopol*, *Nicopol*, *Andrianopol*, *Sevastopol*, etc. Ce însemnă acum *pol*? R. oraş. oraşul lui Constantin, oraşul lui Filip, oraşul lui Andrian, oraşul *biruinţei* (*Nicopol*).

Avem deci familia *pol*, *polit*, *politic*, *politică*, *politicos*, *a politiei*, *politeţa*, cum şi *impoliteţa*, *nepoliticos*, etc. etc.

Deci vă întreabă cine-va cum s'a născut ideia de *politeţa*? R. D. la orăşeni. Întăiu s'a cioplit lumea la oraş, acolo aũ trăit vechii bogătaşi, şi fruntaşi ai ţării, acolo aũ fost vechii regi şi împăraţi, ai cetăţilor. De la oraşe vorba frumoasă, cum şi purtarea alésă s'a lăţit la sate şi adă cînd dicem *politeţa* nu înţelegem numai decit pe orăşan, ci pe orî care om, care are purtare şi vorbe frumoase, după cum cînd dicem *mojic*, *miţocan*, şi *ţărănos* nu înţelegem numai de cît un ţaran ci pe orî care om, care are purtări şi vorbe ca un ţaran. Avem a face aci cu un fapt de *sinecdocă*.

Gh. Ghibănescu.

G Â N G Ă V I A

Din cîte-va experienţe, sau mai bine đis din cîte-va vindecări operate la Paris şi în mai multe oraşe din Franţa, se pare că s'a găsit definitiv secretul de a se vindeca gîngăvia.

Cei care au fost trataţi şi-aũ redobîndit libera şi complecta facultate a cu vîntărei şi acest rezultat îmbucărator s'a dobîndit fără intervenţiunea chirurgiei.

N'a fost însă lucru tocmai uşor să se ajungă aci şi să ştie cît de numeroase sunt metodele cari au fost inventate pentru a face să dispară o diformitate sau mai bine đis o imperfecţiune cît se póte de supărătoare.

Fie că ar repeta unele silabe de mai multe orî înainte de a pronunţa un cuvînt, fie că n'ar putea rosti unele vorbe de cît

cu o sforțare întovărășită de un fel de exploziune, fie că ar fi incapabili să exprime unele cuvinte, gângavii sunt foarte de plins. Abia încep o țrasă și lumea nu se poate ține de ris. Nici inteligența, nici farmecul persoanei lor, nici simpatia pe care ar putea-o inspira nu pot triumfa în contra impresiunii comice produsă de incurcala lor. Căci împreună cu spasmul lor, veselie auditorilor crește. Cele mai bune naturi nu pot rezista tot-d'a-una cerinței de a rîde.

Și apoi cite cariere zdrobite din cauza acestui defect, căci n'au avut mulți norocul și stăruința de a se corija ca Demostene, care s'a vindecat cetind versiunile lui Euripide, după ce a luat precauțiunea să-și umple gura cu pete, și care mai apoi a devenit cel mai mare orator al Greciei antice.

Femeile procură gângăviei mai puține victime ca bărbații și nu se știe pentru ce, căci ele au obiceiul să fie mult mai vorbărețe și mai grăbite în vorbă. În schimb, nimic nu-i mai trist de cît să vezi o fată tină înzestrată cu toate farmacele și stăpînită de această ridiculă afecțiune.

Căci, din fericire, gângăvia nu mai e astăzi de cit o afecțiune, și încă dintre acelea cari se pot lesne vindeca, cu condițiune ca cei stăpîniți de dînsa să se supue unui tratament mai mult moral de cît fizic.

Causele gângăviei sunt diferite, însă ele se reduc în a spune că cine-va articulază bine sau mai puțin bine, după cum are limba scurtă sau grósă, ața limbei scurtă sau prea lungă, cerul gurei și omușorul inegal conformați. De asemeni, trebuie să se știe seamă de împlîntarea dinților, de hipertrofia amigdalelor, de îngroșarea mucósei, de redactarea izolată simultană a mușchilor aparatului vocal și respirator, etc.

Lesiunile organice sunt însă rare. Cele mai adese ori gângavii au gâtul și gura cît se poate de bine constituite.

D-na Leigh, cea d'întăi, în 1830, a venit din Anglia în

Franța cu o serie de observațiuni cari au fost începutul științei pentru vindecarea gângăviei.

Imediat, metodele au început să succedă împreună cu interpretările. Colombat, Serre d'Alais, Jourdant, Becquerel, Charles Bell, Violette, chirurgi și fiziologi, și-au dat părerea. Și toate sfaturile acestea n'au fost pierdute.

Esențialul, diceau în cor specialiștii, era să se ridice în sus vârful limbei. Acesta era marea preocupare a lui Chervin, care aplică în acest corp buline sub limbă sau o bucățică de lemn.

Acastă gimnastică vocală, variând cu forma și accidentele gângăviei, a adus la mii de pacienți cele mai prețioase servicii și dacă nu i-a scăpat cu desăvârșire de rău, i-a micșorat foarte mult efectele.

În mod general, s'a conchis că gângăvia e o bătă nervoasă. Ea își are sediul în creier. Ceea ce probază acesta, e faptul că e deajuns un accident, o emoțiune, o turburare cerebrală, pentru ca intensitatea gângăviei să crească. Armonia între centrele nervoase și aparatele vocii e atunci distrusă și întreruperile în jocul gesticulațiunii se produc cu mai multă sau mai puțină violență.

Ultima metodă experimentată, care face parte din metodele anterioare prin faptul că se adaptează cu natura și particularitățile gângăviei, e datorită profesorului Ludovic Berquand. Ea a întâlnit o bună primire în Franța, unde serviciul militar pierde în fie-care an cel puțin 1.000 de oameni din cauza gângăviei.

În școlile populare din Brema s'au început de curînd, cercetări interesante, în acest scop, de a se afla cauzele gângăviei.

Au fost examinați, în total, 210 băeți gângavi.

Mai întâiu, s'a dovedit cu siguranță că în cele mai multe cazuri gângăvia apare la acei indivizi a căror constituție corporală nu e normală. Bătăle părinților nu par a avea o influ-

ență directă în acest defect și cât privește ereditatea lipsesc orî-ce dovadă.

Din contra, primejdia molipsirei, mai cu sémă a fraților mici de la cei mai mari, e o cauză însemnată și foarte desă a stricărei graiului și se baséză pe instinctul de imitație; totuși, primejdia molipsirei nu e atît de mare, de cât pentru copii dispuși la turburări nervóse.

Dintre copiii gângavi examinați, 70 aveaŭ frați mai mici, cari, cu tóte că petreceaŭ cea mai mare parte a ȓilei cu frații lor gângavi, nu s'au molipsit, nu gângăviaŭ.

Părinții multor gângavi aŭ spus că gângăvéla copiilor lor, s'a ivit în urma unor bóle, în urma unei sperieturi mari; în unele casuri, cauzele gângăvelei aŭ fost căderile și rănirile.

Interesante sunt și datele despre diferitele feluri de gângăvie și despre manifestarea lor. Un fel de gângăvelă constă în repetarea silabelor de la început, fără ca să se turbure sunetul acestor silabe. Casuri de acestea au fost 13. În alte 7 casuri, felul acesta de gângăvelă era împreunat cu mișcări și sfortări mai puternice.

În general, gângavii se împedică la consonante. Dintre copiii examinați în Brema, jumătate se împedicaŭ la consonante. Din cei-l'alți, 4 gângăveaŭ la vocale și consonante; iar alți 4 se împedicaŭ numai la vocale.

S.

V A R I E T Ă Ț I

Monumentul lui Maupassant Acestui scriitor frances, mort acum 6 ani, i s'a ridicat, la Paris în parcul Monceau, un monument format din un bust foarte asemănator, aședat pe un soclu

la picioarele căruia șede o femeie gândindu-se la romanul pe care-l citește. E opera sculptorului *Verlet*.

Literat iscusit, a eşelat mai ales în geniul duvelei. A murit din pricina melancoliei și a nevrosei, cărora le-a dat naștere abuzul de escitante,—imitând pe Baudelaire și Edgar Poe, — scriind, în timpii din urmă sub influința excitațiunii alcoolului, morfinei, cocainei și chiar a eterului, ca să-și mărească luciditatea spiritului.

* * *

Vięta animală în Marea Négră. D. *Andrussoff* confirmă faptul, că vięta animală încetéză în acéstă mare la o a dîncime de 1800 m. sau că se găsesc numai organisme inferiöre: bacterii și organisme. Causa e: Marea e alimentată, dinspre Nord—Est, cu apă dulce, rece, care rămânënd la suprafață se scurge spre Bosfor, de unde, sub acest curent, vine un altul mai cald, dar mai sarat și mai greú. Scurgerea, după amiralul *Makarow*, se face așa fel, că pe când stratul de deasupra se reînnoesce într'un an, cel de desubt abia în 1700 ani. Din acéstă pricină, la fund, fiind puțin oxigen, formându-se carbonat de calciu, acid carbonic și sulfură de hidrogen, vięta animalelor cu organisme mai desvóltate e imposibilă.

* * *

Diamant artificial. Incăldînd o bucată de cărbune cu ajutorul arcului electric și supunëndu-l la o presiune de 5000 atmosfere, căpëtăm o masă négră formată din grafit și cărbune amorf. D. *Quirino Majorana*, pe lângă acésta, întrebuintând și modul lui *Berthelot* pentru a isola diamantul ce se găsesce în acéstă masă, obținu mică cristale microscopice avënd tóte proprietățile adevératului diamant fără a se mai ajuta de vre-un disolvant metalic.

* * *

Circurî americane. Revista „*Scientific American*“ vorbind, că publicul e adînc emoționat de acele jocuri, în care pe o

scară a căreia trepte sunt săbiile ascuțite cu tăiușul în sus și gimnasticul suie și coboară de 6, 7 ori fără să fie atins sau rinit, cum și, că, pe dușamelele unei case se află așternute sfărîmături de sticlă foarte tăioase și pe care gimnasticul cu picioarele goale sare, galopază etc., fără să i se întîmple nimic, explică secretul acestor acrobați invulnerabili.

Acest secret constă în o baie de apă în care se disolvă piatră acră și se toarnă sulfat de zinc, cît ai acoperi o piesă de 50 bani lăsând picioarele să se usuce fără a le șterge și apoi punându-le, în momentul, când iesă să jöce, în apă răce, după care, ștergându-le le mai unge și cu rișină.

* * *

Troglodiții. Se părea, că aceste populații a epocii cvaternare despre a căror existență ne proba numai osemintele lor găsite prin caverne, numai existau pe fața pămîntului. *Strabon* ne sponca că trăiau pe lingă golful arabic mîncând carne crudă, bînd lapte amestecat cu sînge, iar *Pliniu cel bătrîn* dicea că mîncău cu mare poftă carne de șerpe și vorbirea lor consta din sunete nearticulate.

În ȕilele nöstre, se găsesc asemenea populațiunii trăind în caverne și avînd același mod de existență. Puébloșii din America, aveau locuinți sub pămîntene, *Guanșii* din insulele Canarii locuiesc în peșteri naturale, în Tunis sunt triburii ca: *Habdège* compus din peste 600 membri, ce toți locuiesc în locuinți sub pămînt; *Duirişii*, în apropiere locuiesc tot cam așa, în număr de 1200, *Beni Kredașii*, *Iuema*, *Akuaya*, dacă nu vor fi, cel puțin practică troglodismul.

Le Petit Parisien, vorbind despre acestea, arată că pe văile unei coline, sunt sapate fîntini adînci de 6, 7 m. pe o lature de 10. În fundul acestor fîntini, pe fie-care pîrete se deschid galerii, care se întind în lăuntru delurilor în formă de odăi, de bucătărie ș. a. Din ograda comună s'a făcut o spărtură, prin munte, afară

pentru aer. Locuințele sunt dispărute prin ziduri naturale, înalte de 2 sau 3 m.

În ast-fel de locuinți, trăesc această specie de troglodiți, descoperiți de un călător, ce străbate actualmente ținutul Djebel—Demer u (Tunisia).

* * *

Bólele pricinuite de corset. Se știe, că în Rusia prin un ukas s'a oprit fetele din prin școli de a mai purta corsete. E un mare bine ce s'a făcut.

Se vorbește, că și la noi autoritatea superióră școlară ar fi pe aceeași cale.

Profesorul *Eulemburg* arata pe larg, că cele mai multe boli ale femeilor se datoresc numai corsetului. Nu numai gălbenéla și anemia, ci și bólele de inimă, slăbăciunea mușchilor, mișcarea rinichilor desprinși de la locul lor etc. sunt efectele acestei mode.

* * *

Apa de stîncă. Când Moisi a condus pe Ebrei prin pustiu a lovit cu toiagul într'o stîncă, din care a eșit apă. Acesta s'a considerat ca o minune!

Astă-đi vestitul călător *Nordenskyöld* prin diferite cercetări, ajutat și de cele ale tatălui seu *Nil*, a ajuns a descoperi că și în stîncele cele mai tari ca granitul se află apă bună, dulce și limpede, lipsită de orî-ce microbi.

Încercări făcute de dînsul pe insula stîncósă *Svaugen* și apoi de baronul *Runth* în insula Arko aproape de Braviken și că și după vre-o 24 încercări de ast-fel, prin o sfredelitură largă numai de 10 cm., se găsesc fîntini în aceste stînci, cari dau și pâuă la 2000 litri de apă pe oră.

Prin această descoperire, se crede, că se vor putea face bune de locuit o mulțime de pustiuri petróse din prin Asia mică, Arabia și Sahara.

* * *

Fluidul uman. Cercetările făcute asupra magnetismului omenesc, au dovedit că corpul nostru e un aparat electric complicat, delicat, dar nu pătruns în amănuntele lui și că el este un *fluid uman*.

Doctorul *Luyts* a făcut experiențe însemnate asupra fotografierii fluidului. Punând în fundul unei băi de *hidrochinonă*, phenol diatomic și o placă fotografică cu gelatină—bromură de argint,—în care o persoană își pune virfurile degetelor timp de 20 m. fixând placa, se vede un fel de zonă luminosă fotografiată—cu un fel de fantomă magnetice—variabile după om, ce nu sunt de cît efluvii electrice aflătoare în om.

Prin fotografiarea efluviilor privirei omenești, s'aun descoperit secretele aflătoare atita vreme numai în stăpînirea magnetisatorilor, îmblânditorilor și femeelor frumoșe!

* * *

Temperatura în spațiu. La societatea astronomică din Paris d. *Ch. Ed. Guillaume*, făcând o comunicare și stabilind că zero absolut este cu 273° sub zero nostru centigrad, că temperatura sórelui ar fi de 7000° și că un termometru negru aședat la distanța pămîntului de sóre ar fi de 65° , am ave la diferite distanțe următoarele temperaturi: Orbita lui Mercur $+156^{\circ}$, a lui Venus $+94^{\circ}$ —Martie $+32^{\circ}$, Jupiter— 49° , Saturn— 8° , Uranus — 102° și Neptun, — 132° .

Acéstă temperatură, nu este a planetelor, ci in spațiu pur, pe orbitele lor, decî departe de sóre.

G. Simionescu
